

POLICIJA

TURINYS

Vietos organų veikimo koordinavimas, A. J. . . .	1
Valdininkų atsakomumas, prof. Ark. Presas. . .	3
Lenkų karo organiz. veikimas Lietuvoje, P. Šniukšta	6
Aukštesniosios policijos mokyklos IV-sios išleistuvės	8
Policija ir policijos tarnautojai, M.	11
V-tas apskričių viršininkų suvažiavimas, J. Ž-kas .	12
Gamtos mokslų parama moderninei kriminalistikai.	15
Kainų viešumo reikalu, V. G-is	17
Jonas Smilutis, V-tukas.	19
Gaisro instrukcija policijos tarnautojams, D. S-ka.	20
Žemesniosios policijos mokyklos IV-sios išleistuvės.	23
Aukštesnieji policijos valdininkams kursai, A. Rm.	23
Kontrabandos judėjimas Klaipėdos krašte. . . .	24
Redakcijos atsakymai.	24

Domės visiems!!!

Lietuvos kariams, ponams ir ponioms
Lietuvos Kariuomenės Karo Invalidų krautu-
vė ir dirbtuvė Kaunas, Laisvės alėja Nr. 17.

Šiais 1925 metais L. ž. ū. parodoj apdovanota dviem aukso medaliais.

SKUBIAI, PIGIAI ir SĄŽININGAI

atlieka visus patiektus užsakymus ir reikalavimus, o reikalui esant per 24 valandas
Dirbtuvė — siuvykla aprūpinta naujausiais išradimais ir darbą atlieka ge-
riausieji visoje Lietuvoje meisteriai. Medžiagos yra tik geriausios angliskos rūšies.

S K Y R I A I.

1) kariškų rūbų,	5) laikrodžių skyrius ir jų
2) civiliškų rūbų,	taisymas
4) moteriškų	6) išpildymas įvairių už-
4) kepurų ir	sakymų.

Užsakymus priimam urmu, kaip tai: policijos tarnautojams,
_____ geležinkeliečiams ir kit. _____

Duodama geriausiomis sąlygomis išsimokėti.

Kviečiame užsisakyti Lietuvos policijos laikraštį

„POLICIJA“

«POLICIJA» daug rašo specialiais policijos klausimais, aiškina respublikos val-
dininkų santykius su piliečiais, kelia daug įdomių klausimų iš teismų
ir teisės srities, rašo apie kitų kraštų tvarką ir jos saugojimą, deda
smagių feljetonų ir šiaip pasiskaitymų, įdomių ne tik visiems policijos
tarnautojams, bet ir šiaipjau skaitytojams.

«POLICIJA» nuo š. m. gegužės mėn. išeina padidinta.

«POLICIJOJE» bendradarbiauja profesoriai, aukštieji teisininkai, žinomi visuomenės
veikėjai, žurnalistai ir kiti.

«POLICIJA» eina kiekvieną mėnesį.

«POLICIJOS» prenumerata Lietuvoje: metams — 16 litų, pusei metų — 8 litai,
metų ketvirčiui — 4 litai. Atskiro numerio kaina 1 litas 50 centų.
Užsieniuose: metams — 20 litų, atskiras Nr. — 2 litu.

Visiems Lietuvos policijos tarnautojams patariame savo laikraštį betarpiškai
užsiprenumeruoti, atsiunčiant prenumeratą iš anksto.

«Policijos» redakcijos ir administracijos adresas:
Kaunas, V.R.M. Piliečių Apsaugos Departam.
Telefonas 566.

POLICIJA

LIETUVOS POLICIJOS MĖNESINIS LAIKRAŠTIS

REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS ADRESAS: KAUNAS, V. R. M. PILIEČIŲ APSAUGOS D-TAS, TELEF. 566

A. J.

Vietos organų veikimo koordinavimas

Visas dabartinis Lietuvos valstybės plotas yra padalintas 20 administracinių vienetų apskričių. Tų administracinių vienetų priešakyje stovi apskričių viršininkai, kurie yra laikomi lyg ir vyriausiais centralinės valdžios atstovais vietose. Bet nevisai taip yra gyvenime. Vietose yra įvairių ministerijų atstovai, kurie tiesioginiai vykdo savo ministerijų parėdymus ir savistoviai veikia savo kompetencijos ribose, visai nesiskaitydami savo veikimu su apskrities viršininku. Dar mūsų valstybės kūrimosi pradžioje vidaus reikalų m-rio p. Stašinskio buvo išleistas cirkularas (iš 1918 m. XII-17 d.), kurio 11 § šiaip skamba: „Apskrities viršininkas veikia kontakte su visais kitų ministerijų viršininkais ir, kur reikia, jiems padeda“. Mėnesiui praslinkus, vidaus reikalų ministerio p. J. Vileišio cirkularu (iš 1919 m. I-16 d.) apskričių viršininkams „kaip centralinės valdžios atstovams“ (taip pasakyta cirkulare) vietose patariama koordinuoti veikimą šiuo būdu: „Geistina, kad apskrities viršininkas laikas nuo laiko darytų pasitarimus su kitų ministerijų įgaliotiniais arba nuolatinais apskirtyje gyvenančiais vyriausiais tų ministerijų atstovais. Į tuos pasitarimus turi būti kviečiama bent po du apskrities komiteto narius. Šie pasitarimai daromi tikslu: 1) geriau prižiūrėti centralinės valdžios įsakymų pildymą; 2) pristatyti vietinių įstaigų ir žmonių reikavimus centralinei valdžiai; 3) ypatingais atsitikimais pridaboti, kad išlaidos būtų daromos sulig patvirtintomis sąmatomis ir

4) prižiūrėti visų valstybės kasos įplaukų. Apskrities viršininkas padeda visų kitų ministerijų įgaliotiniams, suteikdamas jiems apsaugos prižiūrėti turtus, išieškant mokesčius, ar tai pildant teismų nutarimus ir t. t.“. Buvo ir vėliau prie kitų vidaus reikalų ministerijų keliamas vietos organų veikimo koordinavimo klausimas, bet gyvenime beveik nieko iš to neišėjo, nes kitų ministerijų vietos atstovai, negavę jokių parėdymų tuo reikalu iš savo tiesioginės vyriausybės, nė nemanė derinti savo veikimo su apskrities viršininko veikimu ir iki šiol dar savistoviai veda vietose savo politiką, savo linkmę. Kad vietose yra reikalingas visų valdžios organų suvienodintas veikimas, kad visų turi būti vedama viena linkmė, kad turi būti viena politika, kad tai negalima be informavimo apskrities viršininko iš kitų ministerijų atstovų pusės apie savo svarbesnius darbus, be pasitarimo svarbesniais klausimais,—tai savaime aišku ir prie to turi būti einama. Tuo tarpu mes turime apskirtyse ne vieną, bet po kelis centralinės valdžios atstovus; jie veikia viens kito neatsiklausdami, visai savistoviai, ir jų veikimui turi įtakos tik ministerijų direktyvos, o ne vietos gyvenimo kitų šakų reikalai ir bendra padėtis apskirtyje. Nors mūsų valstybės plotas nėra didelis ir centralinėms įstaigoms yra neblogai žinomos vietos sąlygos ir reikalai, tačiau visgi veikimo koordinavimas vietose atneštų daug naudos, taip centralinei valdžiai, taip ir vietos gyventojams. Aš čia plačiau nenagrinėsiu kaip

tas atskirų ministerijų atstovų veikimas turėtų būti koordinuojamas: ar pasitarimų pavidalu, kaip tą norėjo įgyvendinti buvęs vidaus reikalų ministeris p. Vileišis, ar panašiai, kaip tai yra pas kai kuriuos mūsų kaimynus, kur viršininkai, tolygūs mūsų apskričių viršininkams, yra tiesiog centralinės valdžios įgalioti bendrinti ir kontroliuoti atskirų ministerijų atstovų veikimą vietoje, ir tie patys atstovai yra šiokioje ar tokioje jų įtakoje.

Neliečiu plačiau klausimo apie visų ministerijų vietos viršininkų veikimo koordinavimą, nes jie iki šiol dar savistoviai tebeveikia apskrityse, neturėdami beveik nieko bendra su apskrities viršininku. Vidaus reikalų ministerijos valdininkai, pav., darbo inspektoriai, apskričių gydytojai ir technikai, nežiūrint to, kad apskrities viršininkas yra vyriausias vidaus reikalų ministerijos įgaliotinis vietoje, taip pat priklauso vien tik v. r. m-jai, kaip aukščiau minėtieji valdininkai. Vietos gyventojų sveikatos apsauga ir sanitarinė priežiūra, darbininkų ir darbdavių santykių reguliavimas ir darbo reguliavimo srities įstatymų vykdymo priežiūra, taip pat ir technikinė miestų ir miestelių atstatymo ir tvarkymosi priežiūra pavesta vidaus reikalų ministerijai, ir tie reikalai dabartiniu laiku vietose yra atliekami atskirų vidaus reikalų ministerijos įgaliotinių, kurių veikimas koncentruojamas tik aukštesnėje instancijoje — atatinkamame departamente; vietoje gi jie viens kito nepriklauso ir veikia savistoviai. Kadangi daugiausiai visokių administracinių pareigų apskrityse turi apskričių viršininkai ir, kadangi jie visgi yra vyriausi vidaus reikalų ministerijos atstovai vietose ir atsako neva ir už visos apskrities tvarką ir gerovę, kas visai negalima, jei darbo inspektoriaus veikimas nėra žinomas apskrities viršininkui ir jo negali būti kontroliuojamas, jei apskrities gydytojas ir technikas taipogi turi tik reikalus su centralinėmis įstaigomis ir nederina savo veikimo vietoje su apskrities viršininko vedama linija, todėl vidaus reikalų ministerio parėdymu tą reikalą sutvarkyti buvo sudaryta dar šių metų gegužės mėnesyje komisija iš aukštesniųjų ministerijos viršininkų. Toji komisija, nuodugniai apsvarsčiusi vietos atstovų veikimo koordinavimo klausimą, priėjo

esmėje šių išvadų: 1) miestų ir apskričių gydytojus, technikus ir darbo inspektorius reikalinga pavesti tiesioginei miestų ir apskričių viršininkų priklausomybei, kurių nurodymais ir priežiūroje jie veiktų kiekvienas savo specialybės srityje; 2) ministerijos centralinės įstaigos (departamentų direktoriai ir tolygūs viršininkai) savo kompetencijos ribose parėdymus kreipia apskričių viršininkams, kuriems tie parėdymai yra privalomi; 3) darbo inspektoriai, kuriems pavesta rūpintis daugiau kaip viena apskritimi, tiesioginiai turi priklausyti tam apskrities viršininkui, kurio rajone dabartiniu laiku yra jų būstinė; visas gi susinešimas su antrosios apskrities viršininku eina per apskrities viršininko įstaigą, kuriam tiesioginiai darbo inspektoriai priklauso; 4) miestų ir apskričių gydytojų, technikų ir darbo inspektorių aprūpinimas ūkio atžvilgiu ir susisiekimo priemonėmis eina per apskrities viršininką. Svarbiausieji motyvai, dėliai kurių prieita aukščiau išdėstytų išvadų, buvo šie: 1) apskričių viršininkams pavesta gyventojų apsauga ne vien tik gyvybės bei turto nepavojumo atžvilgiais (policijos sritis), bet taipogi ir sveikatos atžvilgiu, kuriuo reikalu jų gali būti leidžiami net privalomi įsakymai ir už pastarųjų nepildymą duota apskričių viršininkams teisė bausti gyventojus administraciniu būdu, pinigėmis baudomis ir net areštu (milic. įst. 25 §); leidimas gi tokių privalomų įsakymų ir jų vykdymo priežiūra nėra galima be gydytojo specialisto; 2) į apskričių viršininkų kompetenciją, ir kaip vidaus reikalų ministerijos atstovų, ir kaip apskričių valdybų pirmininkų kompetenciją, įeina kelių taisymas ir kiti techninės priežiūros reikalai, ką atlikti nėra galimumo, neturint savo žinioje specialisto techniko; 3) darbo inspekcijos veikimas vietose negali būti vedamas be atsižiūrėjimo į kitus svarbius vietos gyvenimo faktorius, kaip tai: tvarkos bei ramybės palaikymas, sanitarinė dirbtuvių ir darbininkams teikiamų butų priežiūra, bedarbės likvidavimas, svetimšalių įsileidimas uždarbio gavimo tikslu ir t. p.; šiuos gi pastaruosius dalykus yra pavesta tvarkyti apskričių viršininkams; 4) pavedus apskričių viršininkų tiesioginei priklausomybei visus vidaus reikalų ministerijos

organus, vietose bus centralizuotas visų jų veikimas, ir tasai veikimas, išeinąs iš vienos apskrities viršininko įstaigos, turės galimumo būti sistematingesnis ir tikslingesnis vietos reikalų išsprendimo atžvilgiu.

Šis sumanymas buvo aptartas paskutiniame apskričių viršininkų suvažiavime (š. m. VI.22.) ir jam buvo pareikšta visiško pritarimo ir pageidavimo kuo greičiausiai jį įgyvendinti. Suvažiavimas išreiškė pageidavimo, kad ir kitų ministerijų (išskyrus teisingumo ir krašto apsaugos) vietos viršininkai bent kas savaitę informuotų apskričių viršininkus apie savo veikimą.

Vykdamas gyvenimą sumanymą koordinuoti aukščiau išdėstyta forma visų vidaus reikalų ministerijos atstovų veikimą vietose, teks susidurti su įvairiomis detalėmis, bet jos manau, nesunku bus nugalėti. Manau, kad apskričių gydytojai, darbo inspektoriai ir technikai savo specialybės darbuote, vykdamas atskiras užduotis, turės liktis, be abejo, savistovūs, kaip bendrai kiekvienas aukštesnis valdininkas, kuriam pavestas atskiras darbas ir už kurio įvykdymą jis yra atsakomingas. Jų pavadinimai turėtų likti tie patys, veikti jie turėtų savo vardu, einant įstatymais ir instrukcijomis. Uždavinius turėtų duoti apskričių viršininkai šių specialistų srities tarnautojams, ir už tų uždavinių išpildymą jie pirmiausiai bus atsakomingi prieš apskričių viršininkus, kurių priežiūroje ir kontrolėje dirbs.

Tų dabar savistovių tarnautojų raštinės, be abejo, turėtų būti sujungtos į bendrą su apskrities viršininko raštine, ir jos darbo tvarką, bylų paskirstymus ir kitus, susirašinėjimą liečiančius dalykus, turėtų nustatyti apskričių viršininkai. Tarnybos atžvilgiu apskrities viršininkai turės būti tarpininkaujantėmis įstaigomis leidžiant juos atostogų, liuosuojant iš tarnybos, persikeliant kiton vieton. Apskrities viršininkams taipogi turėtų priklausyti ir tų tarnautojų atestavimo teisė, — tik apskrities viršininko atestacija turėtų būti papildoma aukštesniojo tos specialybės viršininko atestacija, pav., apskrities gydytojus turėtų pirmiausiai atestuoti apskrities viršininkai, ir tą jų atestaciją turėtų papildyti sveikatos departamento direktorius.

Vykdamas šį sumanymą gyvenimą, be abejo, dar kils visokių klausimų, bet jie visi, galima tikėtis, bus lengvai nugalėti, kada apskričių viršininkai parodys pakankamai takto, — į ką kreipė dėmesio apskričių viršininkų suvažiavimo metu ir p. ministeris, — ir sugebėjimo įveikti visas detales, kad kuo greičiau būtų galima pamatyti teigiamąsias puses iš šios vidaus reikalų ministerijos vietos viršininkų centralizavimo darbuotės apskrityse.

Prof. Ark. Presas.

Valdininkų atsakomingumas

(Žiūr. «Policijos» 5 Nr.)

VI.

Administracinis teismas Prūsijoje ir Austrijoje tikrai yra naujas reiškinys. Šituose kraštuose jis yra jau apie trisdešimt metų. Tačiau jo idėja Prūsijoje ir Austrijoje yra skolinta iš prancūzų, o pas juos šis teismas jau buvo žymiai anksčiau ir visokių atvejų reikia abejoti, kad galima būtų jį pripažinti žingsniu priekini politiniame visuomenės gyvenime.

Administracinė justicija Prancūzijoje ir įvairios teismo bylos valdininkų naudai visai nėra naujų laikų institutai, o tik senos karališkos tvarkos padariniai. XVIII am. ištisa eilė bylų buvo paimta iš karaliaus ir bendrų teismų žinios ir perduota intendantams (tai kiek atatinka šių laikų prefektui, tik didesne valdžia).

Leisdama kurį nors nurodymą, valdžia dažnai pridėdavo: «be to jo didenybė įsako, kad visi ginčai, galintieji kilti vykdamas šį įsakymą, su visais priedais privalo būti patiekiami intendanto nuožiūrai, ir dar duodama teisės skųsti tarybai.. Draudžiame mūsų teismams ir tribunolams tokias bylas spręsti». Tai yra paprasta formulė sako Toquil (L'ancien régime).

Tačiau, ir šalia šitos rezervacijos, taryba turėjo teisės kištis į kiekvieną bylą evokacijos būdu. Ji atima iš bendrų teismų kiekvieną bylą, kurioje yra užinteresuota administracija, ir pasiima ją sau. Tarybos rejestrai yra pilni tokių evokacijos nutarimų. Šios rūšies byloms priklauso visos bylos apie mokesnių ėmimą, policiją, viešą susisiekimą garlaiviais ir t. t. Administraciniuose teismuose bendrai yra sprendžiamos bylos, kuriose yra liečiama valdžia.

Labai charakteringą evokacijos įrodymą duoda vienas intendantas. «Bendri teismai, sako jis, vaduoja pastoviomis taisyklėmis, kurios juos verčia spausti veiksmus, priešingus įstatymui, tačiau taryba visumet gali peržengti įstatymą naudingam tikslui. Kitas Toquil'o pavyzdys, dar aiškiau atiden-

gia XVIII am. valdininkų pažiūras į administracinį teisingumą.

Vienas bajoras susipyko su savo kaimynu ir nepatenkintas savo teisėjų sprendimu, reikalauja taryboj savo bylos evokacijos, t. y. reikalauja perkelti ją į administracijos teismą. Intendantas į paduotąjį paklausimą atsako: «Nors čia yra kalbama tik apie privačias teises, kurių sprendimas priklauso teismams, tačiau jo didenybė panorėjusi gali visumet spręsti visų rūšių bylas, niekam neaiškindama savo motyvų».

Bylose dėl gyventojų sukilimų, įvykusių dėl duonos kainų kilimo XVIII am. intendantas pats sau skirdavo draugų, sudarydamas, lyg šių laikų prefektūros tarybą, ir teisė baudžiamąją tvarką. Jis nuteisdavo žmones sunkiems darbams ir mirti. «Intendantai—skaitome toje pat garsingoje Toquil'o knygoje,—dar XVIII am. sprendžia baudžiamąsias bylas». «Kas nors ploniausiu siūlu—skaitome toliau—buvo surištas su administracija, tas galėjo jau nieko nebijoti». Susisiekimo prižiūrėtojas, baudžiamos įgaliotinis, primušė ūkininką. Nuskriaustas pasiskundė teismui. Taryba perduoda bylą intendantui, o vyriausias inžinierius konfidencialiame laiške šiuo reikalu intendantui rašo: «Tikrai sakant, apžiūrėtojas yra labai vertas papeikimo, bet tai dar nereiškia, jog byla turi eiti paprasta tvarka, nes susisiekimo valdybai yra labai svarbu, kad bendri teismai nepriiminėtų ir nespręstų baudžiaminkų bylas prieš kelių prižiūrėtojus. Jeigu toksai pavyzdys sutiktų palankumo, tai nuolatinės bylos stabdytų darbą, nes visuomenė yra labai nusistačiusi prieš tuos tarnautojus».

Kartą intendantas praneša generaliniam kontrolieriui apie vieną valstybės darbų rangovą, kuris paėmė medžiagos iš savo kaimyno lauko.

«Aš turiu kreipti jūsų dėmesį į tai, kad būtų labai žalinga valdžios reikalams leisti bendriems teismams teisti valstybės darbų rangovus: principai, kuriais teismai vadovaujasi, niekada negali būti sutaikomi su administracijos principais».

Nuo to laiko praėjo apie pusantro šimto metų. Lygindami šiuos davinčius su Prancūzijos paskutinių metų administracinių teismų atskaitomybėmis, mes turime pripažinti, kad Prancūzija šita, administracinio teisingumo klasikinė šalis, šioje srityje didelio žingsnio priekinė nėra padariusi.

Dabar, tiesa, nėra tų šunybų, kuriomis pragersėjo karališkoji tvarka. Dabar negalima perkelti kiekvieną bylą į administracinį teismą, neduodant niekam atskaitos dėl šitokio jos išėmimo.

Administracinių teismų kompetencija maždaug yra nurodyta.

Tačiau ir dabartinius Prancūzijos administracinius teismus negalima pripažinti visiškai bešališkais teismais. Jie daugiau yra linkę administracijai padėti. «Jūs todėl dar palaiko—sako garsingas anglų publicistas Daisi,—kad jie visumet veikia administracijos naudai» (žiūr.

Anglų valstybės teisės pagrindai, rusų vertim. 253 pusl.) Mes nereikšime tokios kategoriškos nuomonės, bet pabrėšime į akis krintantį faktą, skaitant administracinių teismų atskaitas. Ir «Tribunal des Conflits ir Conseil d'État» savo sprendimuose stropiai vengia kurių nors pamatinių klausimų valstybinės teisės.

Kol yra kalbama apie valdžią kurio nors «garde champêtre», suprefekto ar net paties prefekto, sprendimai pasižymi teismo lankstumu ir bešališkumu. Tačiau kaip tik kyla klausimas apie valdžią kurios nors įstaigos, ar net tik vieno ministerio, sprendimų tonas kitėja. Jie labai gudriai ir kai kada guviai išsprendžia kiekvieną turimą atsitikimą, visai neliesdami principialio klausimo. Visai suprantama, kad tos pačios bylos bendruose ne administraciniuose teismuose būtų visai kitaip žiūrimos. Pirmoje vietoje čia būtų statomas principinis valdžios klausimas kurio nors ministerio, įvairių įstaigų kompetencija ir net įstatymo sutaikymas su konstitucija.

Labai pamokinančios yra pačių prancūzų nuomonės apie jų administracinius teismus.

«Valstybės tarybos organizacija, sako Diuprie — negali palikti ateityje be kai kurių atmainų. Administracinio teismo bylos tiek išsiplėtė, kad nėra galimumo išspręsti visų tų bylų, kurių jis gauna, o skundų nagrinėjimas yra labai sutrukdomas. Yra skundų, kurie nagrinėti tik po ketverių ir penkerių metų».

Toks teismas, aišku, yra jau labai nevykęs.

Kokia gali būti kalba apie valdininko atsakomybę, jei teismas tik po penkerių metų tirs skunde išdėstytą reikalą! Panaši atsakomybė valdininko niekada nesulaikys nuo valdžios piktnaudžiojimo. Visai bešališką žemesnio administracinio Prancūzijos teismo kritiką girdime iš Berthelemi. Šito Paryžiaus mokslininko nuomonė ypatingai yra brangi tuo, kad jis yra vienas pirmųjų Prancūzijos administracinės teisės žinovų ir nėra, kaip Diuprie, administracinio teismo priešas. Štai ką jis rašo apie prefektūros tarybą:

«Prefektūros tarybos yra visai netobuli teismai. Tai pareina nuo daug priežasčių, pirmiausia, nuo tarybininkų nekokios padėties (situation médiocre). Dauguma atsitikimų jie neturi jokios ateities. Labai maža kam pasiseka išeiti iš užburto rato ir gauti vietą administracijoje. Bet jie neturi ir dabarties. Jų alga yra mažesnė už vidutinę, o darbas yra nors labai garbingas, bet nepelningas. Gabūs žmonės, o tokių, žinoma, būna tarybininkų tarpe, jaučiasi visai nekaip».

Antra šio teismo nesutvarkymo priežastis yra patarėjų neprityrimas sprendžiant svarbias bylas, kurias dažnai jiems paveda. Trečia priežastis yra perdidelis priklausymas nuo prefektų. Administracijos ir teismo funkcijų maišymas yra didžiausia yda, su kuria reikia visomis jėgomis kovoti.

Iš tų netobulumų prancūzų teismo praeity ir dabarty mes matome, kad administracinio teismo Prancūzijoje idėja yra senos tvarkos idėja, ir jos jokių būdu negalima pavadinti žingsniu priekin bendrame valstybės gyvenimo progrese.

VII.

Antras administracinio teismo naudingumo įrodymas — kad jis išlygina valdžios padalinimo kraštutinumus — yra dar silpnesnis už pirmąjį.

Valstybėje, kaip žinome, yra trys valdžios: įstatymdavystės, vykdomoji ir teismo. Kadangi šių trijų valdžių atstovai: įstatymų leidėjas, teisėjas ir administratorius yra tik žmonės, tai yra visai natūralu, kad jie turi ir žmogiškų trūkumų. Visi žmonės stūkia valdžios. O svarbiausias žmogiškas trūkumas yra tas, kad žmogus, turįs valdžios, linksta ją piktnaudžioti.

Išigilinus į politinę tautų istoriją, pastebėsime du reiškinius: 1) kad dauguma žmonių nelaimių atsirado iš valdžios piktnaudžiojimo ir 2) kad žmonės visais laikais stengėsi apsisaugoti nuo tų piktnaudžiojimų.

Valdžios padalinimas yra geriausias būdas žmones apsaugoti nuo sauvalės.

Bandymų padalyti valdžias mes randame labai žiloje žmonijos istorijoje.

Todel sakyti, kad administracinis teismas, kaip matome iš jo pavadinimo, suimdamas vienose rankose teismo ir vykdomąją valdžią, lygina valdžių padalinimo kraštutinumus, yra gana vaikiška.

Administracinio teismo šalininkai sako, kad Montesquieu apsiriko, kad jis nesupratęs Anglų valstybės sutvarkymo ir atvirkščiai aiškinęs teismo valdžią. Mes tų klausimų neliesime, nors yra galima manyti, kad ne Montesquieu nesuprato Anglijos, bet vokiečių kritikai nesuprato jo «Įstatymų dvasios». Mes tik pastebėsime, kad valdžių padalinimo principas buvo jau prieš Montesquieu ir prancūzų juristo pažiūros į Angliją negali jokios įtakos į patį principą turėti.

Todel administracinio teismo šalininkų pažiūros ir šiuo atžvilgiu rimtos kritikos neišlaiko. Administracinis teismas prieštarauja valdžios padalinimo principui ir lengvai gali tapti piktnaudžiojimų priežastis. Geriausias rodiklis šiuo atveju, yra viešosios nuomos santykis su administracijos teismu.

Vokiečių publicistas Rudolfas Gneistas, šališkas administracinio teisingumo garbintojas, matęs administracijos teisme kuone savo tėvynės išgelbėjimą iš visų blogumų, rašo apie 1875 metų įstatymą:

«Palikimas esamųjų kolegialių valdybų (Prūsiose) aukštesniųjų instancijų teisėmis (čia kalbama apie apskrities valdybos — Kreissausschuss — administracijos teismą) gąsdino ir konservatyvų ir liberalų partiją. Valdybos tapo pasipiktinimo objektu net valdininkų sluoksniuose».

Šitoms tai valdyboms Prūsiose yra pavestas administracijos teismas. Koks geras gali išeiti iš tokio administracinės valdžios sujungimo su teismu?

Trečias motyvas administracijos teismo gynėjų yra rimčiausias. Tai yra praktiškas patogumas. Už jį stoja teisininkai praktikai.

Kadangi prekybos reikalams visame pasaulyje yra atskiri komercijos teismai ir tokia tvarka visų šalių teisininkai pripažįsta praktiškiausia, tai ir administracijos reikalams, kuriuose yra įsipainiojusi valstybė, turi būti atskiri administracijos teismai. Šių bylų nagrinėjimui dažnai yra reikalingos specialės žinios, o sprendžiant skundus ant valdininkų, nevaldininkui yra labai sunku valdininko padėti suprasti.

Patogumas nagrinėti administracijos bylas tam tikruose teismuose yra labai aiškus. Tuo yra išaiškinama, kodėl administracijos teismus palaiko visi teisininkai praktikai.

Tačiau esimas atskiro teismo administracijos byloms visai dar nėra administracinis teisingumas. Tam tikras teismas, kaip prekybos teismas, gali nagrinėti speciales bylas, bet jis privalo būti nepriklausomas kaip ir bendrasis teismas ir turi būti sudarytas iš tikrų nepakeičiamų teisėjų. Kada teisėjas sykiu yra administratorius, o administratorius yra teisėjas, joki teismo procedūros patogumai negali atpildyti tų blogumų, kurie eina iš tokio sumaišymo.

Jeigu neliečiamo teismo principas yra saugojamas, tai reikia pripažinti, kad administracinių bylų išskyrimas į tam tikrą sritį duoda daug patogumų. Visokiu atveju tai yra jau grynai teismo procedūros klausimas, gal net tiksliai kancelarijos, ir valstybinės reikšmės neturi.

Administracines bylas spręsti reikalinga turėti specialių žinių. Bet ir visų bylų sprendime galima naudotis specialinėmis žiniomis. Patys teismas, vistiek kokia jo sudėtis bebūtų, negali pažinti viso kas yra pasaulyje. Reikale jis kviečiasi žinovų. Administracinės bylos čia negali sudaryti išimties.

Teisėjui yra sunku atsistoti valdininko padėtyje. Bet kam jam tai yra reikalinga? Tam jis ir teisėjas, kad turėtų savo nuomonę ir būtų apsaugotas nuo įtakos iš šalies.

Tuo būdu ir trečiasis motyvas už administracijos teismus pasirodo nereikšmingas.

Paskutinio modelio administracijos teismai tapo sukurti po 70-tųjų metų, po Austrijos išskyrimo iš Vokiečių sąjungos, Prancūzijos sutriuškinimo ir Prūsų karinės galybės iškilimo. Visų trijų kraštų valdžios tada buvo silpnos. Prūsai esmėje buvo priešai visų vokiečių valstybių ir jų valdžių. Todel Prūsų, Austrijos ir Prancūzijos valdžios nenorėjo pavesti valstybės teisės klausimus paprastiems teismams spręsti. Štai kame glūdi politinė priežastis administracinių teismų atgijimo Europoje.

Administracijos teismas yra geras, kada kitokio teismo visai nėra. Jei Afrikos dyku-

mose tamstą apiplėš tuaregas, tai tamsta, be abejo, nors ir administracinį teismą daugiau vertinsi negu kumščios teisę. Bet kultūringoje valstybėje šią įstaigą reikia pripažinti gana apipuvusiu ramsčiu senos trobos, bet jokių būdu ne tvirtu fundamentu naujos.

Teismas yra tikras teismas ir gali savo didelį uždavinį atlikti kada jis yra nepriklausomas. Visiškas jo atskyrimas nuo administracinės valdžios ir ministerių įtakos — štai yra kelias, kuriuo privalo eiti kiekviena konstitucinė šalis. Tik šiuo keliu galima nustatyti piliečių teises ir tikrąjį valdininkų atsakomumą.

(Galas)

P. Šniukšta

Lenkų karo organizacijos veikimas Lietuvoje

(Kariuomenės teismo P. O. W. bylos dokumentų daviniai).

Krašto apsaugos ministerio 1920-XII-28 4204 leidimu.
(Žiūr. Nr. 5).

XIV.

Toje pačioje Kauno apygardėlės komendantūroje buvo paruoštas ir penkių valstybių aukštajai tarybai Versalyje adresas, kuriam Kaunijos gyventojų tarpe buvo renkami parašai sekančio turinio:

Atsižvelgdami į tai, kad dukart paduotieji memorialai apie lenkų—lietuvių santykius Kaunijoje nebuvo patenkinti, kad dar didesnis Lietuvos plotas, lenkų apgyventas, vedant naują demarkliniją, tapo išduotas vokečiui sudarytai Kauno Lietuvos valdžiai, kas prieštarauja Vilsono apsisprendimo dėsniams, kad Kauno Lietuvos valdžią Koalicija dar nepripažino, kad nuo amžių Lietuvoje gyvenantieji lenkai negali pripažinti sau priešingos valdžios, kad Kaune yra tik 17% lietuvių, o visame kitame plote ne daugiau 25% lietuvių, kad, pagaliau, tūkstančiai brolių ir seserų lenkų dabar gina vakarų Europą nuo rytų barbarų, žemiau pasirašę Kauno miesto ir apskrities gyventojai lenkai prašo:

1) kad demarklinija būtų nuvesta nuo Gardino Nemuno vaga iki Dubysos žiočių, paskui Dubysos vaga iki Betygalos, iš ten per Krakius į Ukmergę, ir iš ten Petrapilio plentu iki Daugpilio;

2) kad visą Lietuvos plotą į rytus nuo tos linijos drauge su Kauno ir Ukmergės miestais užimtų lenkų kariuomenė ir atiduotų lenkų karo vadovybės valdžiai.

XV.

Kauno apygardėlės slaptoje komendantūroje buvo ruošiami ne tik adresai svetimų valstybių atstovams, bet ir lenkų valdžiai ir visuomenės organizacijoms.

Štai laikinosios lenkų tarybos Vilniuje vykdomajam skyriui prašymo turinys:

Lietuvių valdžia Kaune veda antilenkišką politiką. Per subsidijuotą spaudą ir Lietuvos gynimo komitetą ji nori išprovokuoti susirėmimą su lenkų kariuomene, išgelbėjusia Vilnių nuo bolševikų, ir tuo būdu paveikti į Europos viešąją opinią tikslu pabrėžti lenkų grobštumą. Lietuvių valdžia eina bolševikų takais, nes, valdydama tik 4 Kaunijos apskritis, stengiasi užgrobti visą Lietuvą ir jos vardu kalbėti.

Kaunijos lenkų komitetas, manydamas, kad atskira žmonių grupė neturi teisės visą kraštą valdyti, kad krašto valdyme pirmą balsą visur turi to krašto sostinė, nutarė: kad tuojau Vilniuje būtų paskelbta laikinoji koalicinė valdžia, susidedanti iš 3 tautų atstovų ir, kad tai neati-dėliojant būtų padaryta, delto, kad uzurpatorių valdžios ginkluotos jėgos tuo tarpu dar silpnos ir nevisai jai ištikimos. Kaune, 1919 m. gegužės mėn. 14 dieną.

Kaunijos lenkų komiteto:

Pirmininkas — Ignas Sokolowski,

Sekretorius — J. Niekraz,

— C. Stefanowicz,

— St. Sadowski,

— K. Radwillowicz,

Nariai: { — S. Michalowski,

— K. Syrunowicz,

— K. Blažewicz,

— Lewandowski.

XVI.

Kauno apygardėlės komendantūroje buvo paruoštas prašymas lenkų tautos komitetui Paryžiuje sekančio turinio:

Laikinoji lenkų taryba, Vilniuje lenkų suvažiavimo išrinkta 1918 m. gruodžio mėnesyje, laikydama save teisėta Kaunijoje ir Vilniuje gyvenančių lenkų atstove, prašo lenkų komitetą Paryžiuje perstatyti vyriausiai Antantos valstybių tarybai apverktiną padėtį lenkų, pasilikusių Kauno Lietuvos valdžioje.

Tą valdžią sudarė taryba, kurią sutvėrė vokiečiai savo tikslams. Ji nekenčia lenkų. Ta neapykanta, užėmus lenkams Vilnių, dar padidėjo. Kauno laikraščiai, tos valdžios inspi-ruoti ir subsiduoti, nesidrovi nė jokių šmeižtų ir melagysčių vartoti, kad tik viską, kas lenkiška, savo lengvatikių skaitytojų sodiečių akyse pažemintų (ohydzić).

Kaunijos lenkų komitetas jau dukart teikė Antantos vyriausybėms memorialus apie lenkų padėtį Kaunijoje.

Dabar lietuvių kariuomenė, pakeitusi vokiečius, barbariškai elgiasi su lenkais, daro masinius areštus, visus mūsų šautuvų buožėmis ir šompalais vien tik už reikšimą simpatijų Lenkijai arba lenkybei. Taip atsitiko Merkinėje, Alytuje, Montvyliškeje, Medekštuose, ir kituose miesteliuose ir sodybose Trakų apskri-

tyje, ką patvirtina pasitikėjimo verti liudininkai savo parašais.

Kauno Lietuvos valdžios neoficialūs agentai skleidžia lenkų kariuomenėje bolševikiškų atsisaukimų «Lietuvos Gynimo Komiteto» vardu. Atvaduotose nuo bolševikų vietose, Kauno valdžia paliko veikti paraprijų komitetus, sudarytus iš bolševikų. Gi Gelvonuose ir Boguslaviškiuose vietos gyventojai, kurių dauguma lenkai, nepripažindami lietuvių valdžios, atsisakė komitetus kurti.

Tuo būdu Kauno valdžia negali pašalinti anarchijos ir tik engia nuo amžių čia gyvenančius lenkus.

Dėlto laikinoji lenkų tautos taryba prašo lenkų tautos komitetą Paryžiuje daryti pastangų Antantos vyriausybės taryboje, kad lenkams, gyvenantiems Lietuvos Tarybos žemėse, būtų laiduotas gyvybės, turtų ir tautybės nepavojumas, kad būtų užkirstas kelias galutinam naikinimui lenkų gaivalo, kuris šiandien staugia po lietuvių—vokiečių negirdėtu jungu ir priespauda.

Prie to prašymo buvo pridėti Kaunijos lenkų komiteto memorialas apie tautų santykius Kaunijoje, įteiktas Koalicijos misijai Kaune, prašymas lenkų valdžiai Alytaus, Merkinės, Daugų, Alovės ir Nedzingės paraprijų atstovų ir raportas apie įvykius Merkinėje, prisiųstas į pakraščių gynimo Vilniaus apygardą tos organizacijos korespondentų.

XVII.

Lenkų respublikos viršininkui Kauno apygardėlės slaptoji komendantūra taipgi buvo paruošusi adresą ir rinko jam parašų. Štai jo turinys:

Kaunijos lenkai, džiaugdamiesi, kad iš bolševikų Vilnių atvadavo lenkų kariuomenę, kentėdami, kad lietuvių valdžia primeta jiems lietuvių kalbą, skiria valdininkus vien lietuvius arba rusus, lenkų laikraščius uždaro ir už nešiojimą lenkų arelio muša, kad vyskupas į grynai lenkų paraprijas skiria kunigus lietuvius, kurie bažnyčioje įveda lietuvių kalbą, ir turėdami galvoje kad $\frac{3}{4}$ Kauno miesto gyventojų katalikų yra lenkai, kad Kauno apskrityje lenkų yra 75%, o kai kuriose paraprijose net 90%, kad tik unija Lietuvos su Lenkija, gali laiduoti Kaunijos lenkams saugumą ir tarpimą, prašo paremti jų troškimus ir viltį. 1919 m. gegužės mėnesyje.

XVIII.

Lietuvos dvasiškijos darbuotė peoviakams taipogi rūpėjo. Jie surasė juodraščių skundo Jo Eminencijos popiežiaus nuncijaus Lenkijoje Monsignore Ratti vardu.

Kaunijos dvasiškiją niekindami, visuomenės atmatomis, Kauno miesto lenkai katalikai prašo juos suraminti ir savo įtaka ir parėmimu ten, kur ras tinkama, jų vargus lengvinti.

Seka skundas:

1) Lenkas katalikas, sutikęs kunigą lietuvių ir taręs pasveikinimą «Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus» geriausiu atveju gauna atsakymą: «Ant amžių amžinųjų. Amen», dažniausiai gi nutyli, o buvo atsakymų «idi k čiortu».

2) Ieškančius dvasinės paguodos, ateinančius išpažinties lenkus, bet nemokančius lietuvių kalbos, lietuviai kunigai pasityčiodami šurkščiai pavaro, patardami važiuoti Varšuvon.

3) Nekęsdami viso kas lenkiška, lietuviai kunigai skelbia, kad viena «Sveika Marija» daugiau sveria negu 10 «Zdrowas Marya» ir daug panašių nesąmonių.

4) Išgirdęs tikiančiojo prašymą, lenkų kalba pareikštą, lietuvis kunigas, jo neišklausęs, pašiepdamas atsako: «važiuok Varšuvon».

5) Kunigui lietuviui su Švenčiausiu atvykus pas ligonį draudžiama melstis lenkiškai ir verčiama melstis lietuviškai; už pasipriešinimą daužomi snukiai, kaip tatai padarė Šv. Trejybės bažnyčioje panelei Elenai Bublevičaitėi 1919 m. balandžio mėnesį kunigas lietuvis Zenonas Kareckas.

6) Pasityčiodama iš lenkų, nuo senovės lenkų kalba bažnyčioje laikomų pamaldų, dvasiškijai čia jas lietuviškomis, patardama lenkams važiuoti Varšuvon.

7) Kauno Šv. Trejybės parapijoje yra 8000 lenkų ir 1500 lietuvių, gi kunigų 2 lietuviai ir 1 lenkas. Tos parapijos klebonui kunigui Borowskiui mirus, parapiečiai lenkai ir lietuviai prašė paskirti klebonu kunigą Juozą Savickį, bet vyskupas tuos parapiečius išvaikyti pakvietė kariuomenę ir paskyrė klebonu užkietėjusį lietuvių šovinistą ir riaušininką kunigą pralotą Petrą Januševičių.

8) Vyskupas nuolatos skiria į lenkų apgyventas parapijas kunigus lietuvius, kurie litvinizuoja lenkus lietuviškomis pamaldomis, tyčiojasi iš lenkų, kiršina žmonės ir įneša į bažnyčią nerimo, kursai tikinčius nuo jos atstumia.

Šiuomi baigiau pakraščių gynimo vadovybės Kauno apygardėlės komendantūros veikimo aprašymą, nuo savęs pridėdamas tik atskirų minčių sujungimui reikalingų sakinių.

Iš Lietuvos gyvenimo tuose dokumentuose išdėstytų faktų tikrumo aš nesvarsčiau, tą darbą palieku atlikti periodinei spaudai; mano uždavinys buvo be kritikos aprašyti slaptosios organizacijos veikimą Lietuvoje (Dowodztwo Obrony Kresow Podokręg Kowno) iki 1919 m. birželio mėn. galo, kuomet, ji prisiėmė kitą vardą ir konstrukciją ir virto tikra lenkų karine organizacija (Polska Organizacja Wojskowa Okręg Kowno).

To aprašymo & VI—XVIII imtinai aš pasinaudojau kariuomenės teismo P. O. W. bylos dokumentais Nr. Nr.: 1 d. 10, 1 d. 11, 1 d. 12, 1 d. 13, 1 d. 14, 1 d. 15, 1 d. 21, 1 d. 26, 1 d. 29, 1 d. 30, 1 d. 40, 1 d. 43, 2 d. 10, 2 d. 11,

2 d. 22, 2 d. 23, 2 d. 27, 2 d. 37, 2 d. 38, 2 d. 84, 2 d. 85, 2 d. 107, 2 d. 130, 2 d. 143, 2 d. 144, 2 d. 148, 2 d. 156, 2 d. 157, 2 d. 161, 2 d. 166, 2 d. 168, 2 d. 169, 2 d. 170, 2 d. 171, 3 d. 21, 6 d. 12, 7 d. 1; kurių 1 d. 40 ir 2 d. 85 pridėti atvaizdai.

A. Rm.

Aukštesniosios policijos mokyklos IV-tosios išleistuvės

Š. m. gegužės m. 30 d. įvyko aukšt. polic. mokyklos IV laidos iškilmingos išleistuvės. Tai savo rūšies policijos šventė. Ypatingai tą šventę atjautė ir pergyveno minėtos mokyklos abiturientai. Buvo dėl ko ir pergyventi. Reikia žinoti, kad mokykloje ištisus 9 mėn. darbas ėjo intensyviai ir kas dieną mokiniams tekdavo išklausyti po 7 — 8 valandas lekcijų. O pamokos ruošti juk taip pat reikia; pusryčius, pietus ir vakarienę negi atidėsi kitai dienai. Prie to dar reikia turėti galvoje rytmetinius ir vakarinius mankštinius, pasivaikščiojimus, patikrinimus ir dainas. Buvo ir tokių atsitikimų, palyginant nemaža, kad naktį darę mieste ar apylinkėse kratas, o rytmetį 6—7 val. iš tarnybos grįžę tuč tvojau be atilsio turėdavo eiti lekcijų klausyti. Žodžiu, darbas buvo be galo sunkus ir jo daug buvo, nes dėl laiko stokos reikėjo skubinti daug išeiti ir tinkamai pasiruošti tarnybai.

Todel pilnai suprantamas mokinių džiaugsmas, sulaukus paskutinės dienos, kuomet, po bemaž ištisų metų darbo, gausi atilsio ir žinai, kad ryt jau neskambins skambutis ir nežadins rytmetiniam patikrinimui ir galėsi džiaugtis, kad šandien vėl vakarą nereikia budėti ryt dienai pamokas ruošiant.

Šią laidą iš kitų išskyrė kiekis išeitųjų dalykų, kurių buvo įvesta daug daugiau negu kitoms laidoms ir jie daug plačiau buvo einami. Už tat ir išleistuvės buvo iškilmingiau švenčiamos. Nes savaime aišku, kas sunkiau įgyjama, tas didžiau vertinama.

Todel ir mokiniai didžiausiu atsidavimu ir noru, jau be kieno nors įsakymų, nesiskaitydami nė su nuovargiu, nežiūrėdami jokios eilės, visi užė, bėgo, lakstė ir puošė, ruošė aukštus svečius sutikti ir savo šventės dienai atitinkamai pasirengti. Jau vakaras, sutemo, o mokyklos kieme vis dar matyti bejudą, bekrutą siluetą, tai, mat, vartus, duris, kambarius vainikuoja, žalumynais kaišo, vėliavas kabina, mundius valo ir t. t.

Kitą dieną būtent gegužės mėn. 30 d., anksti rytą jau visi pasipuošę, linksmi laksto ir kurne-kur šį bei tą pataiso ir laukia tik ženklų rikiuotis, vykti bažnyčion. Pagaliau 19 val. tvarkinga rikiuotė su mokyklos viršininku Rama-

nausku ir rik. insp. Razvicku priešaky, atvyksta Vytauto bažnyčion į pamaldas. Pamaldose dalyvavo vid. reik. ministeris, pil. aps. d-to direkt., policijos referentas, Kauno miesto ir apskr. v-kas ir daug kitų aukštesniųjų valdininkų, mokyklos lektorių ir ginklo draugai — policijos rezervas su viršininku prieky. Pamaldas laikė Vytauto bažnyčios rektorius kanauninkas J. Tumas.

Po pamaldų kan. J. Tumas prabilo į mokinius gražiai pritaikintu pamokslu, pradėdamas: «Draugai policininkai! Aš kitaip į jus pradėti negaliu, kadangi jūs piliečiams tokiais privalote būti». Toliau tęsė: «Kur pilietis, nelaimei ištikus, šauksis, jei ne į policiją, ir niekur jis pagalbos nesitiki, kaip tik iš paskutiniosios. Kiek man teko važinėti po pasaulį ir visur vos tik pasieki svetimos valstybės teritoriją ką pirma sutiksi, į ką pirmiau kreipsies, visomet bus policininkas. Svetimų kraštų policija išauklėta, inteligentiška, kultūringa, tad ir jūs būkit džentelmenai, kultūringi, nes reprezentuojate valstybę». Toliau palygino policiją su kariuomene. Girdi, policija yra ta pati kariuomenė, tik ji kariauja su vidujiniu priešu ir tiek pat, kaip ir kariuomenė aukoja tėvynės ir tarnybos labui savo gyvybę. Ragino visus būti blaiviais, dorais, saugok Dieve, ne kyšininkais, nes, kanauninko manymu, svetimi pinigai esą mėšlas, tad esą reikia jų vengti ir dasilytėti, — kitaip žmogus labai lengvai susitepas. Pamokslą baigė linkėjimu sėkmingai dirbti tėvynės labui ir piliečių gerovei, nesivaduojuojant savo sumetimais, bet klausant savo vyriausybės ir vaduojantis įstatymais.

Pamaldoms pasibaigus, mokiniai grįžo į savo rūmus, kur turėjo įvykti iškilmingasai aktas.

Apie pirmą valandą pradėjo rinktis mokyklos rūmuosna p. p. lektoriai, šiaip švečiai ir spaudos atstovai. Lygiai pirmą valandą atvyko p. ministeris, pil. aps. d-to direktorius policijos referentas ir Kauno m. ir aps. v-kas ir d. k. Poną ministerį pasitiko mokyklos v-kas raportu ir palydėjo klasėn, kame buvo susirinkę visi svečiai ir mokiniai. Pono ministerio pavedamas, kvotimų komisijos pirmininkas p. Janušonis perskaitė aktą, išvardindamas mokinius, išlaikiusius kvotimus. Iš viso kvotimus laikė 41, kurie visi išlaikė. Be to III laidos 5 mokiniai laikė pataisas, kuriems komisija pripažino teisę gauti š. m. mokyklos baigimo pažymėjimus. P. ministeris teikėsi pats išdalinti abiturientams mokyklos baigimo pažymėjimus ir kiekvienam paspausti ranką sveikindamas mokyklos baigimu. Be to p. ministeris kreipėsi į mokinius karštu žodžiu, ragindamas įgytąsias žinias tiksliai naudoti tarnybai ir ne tik jų neužmiršti, bet liuosu nuo tarnybos metu dar jas papildyti, ypačiai tas, kurias silpniau išmoko.

Pil. aps. d-to direktorius savo kalba reiškė džiaugsmą susilaukęs išlavintų ir išmoksliųtų sau darbininkų ir linkėjo visiems taikyti įgytą

A. RAMANAUSKAS
 Mokytojas, Vilnius
 TVARRAIP VALSTYBĖS TEISĖTUMAS PAMATAS

šias žinias tarnybai ir sėkmingai dirbti tėvynės labui bei piliečių gerovei.

15 val. karo muziejaus sodely abiturientai ant paminklo žuvusiems už tėvynės laisvę uždėjo gražų vainiką. Ceremonijose dalyvavo p. ministeris, pil. aps. d-to direktorius, mokyklos lektoriai, vid. reik. m-jos aukštesnieji valdininkai ir daug šiaip žmonių.

Svečiams ir publikai susirinkus, iš karo muziejaus pasirodė pora polic. valdininkų, mokinių, pasipuošusių Vyties kryžiais. Tai dalyviai kovose už Lietuvos laisvę. Juodviem buvo pavesta ir vainiką nešti. Vos tik vainikas pasirodė, tuojau sugaudė dūdų orkestras gedulingą maršą. Uždedant vainiką mokinių vardu kalbėjo mokinyš Taraila, kuris jausminga kalba priminė šion vieton atsilankymo tikslą. Sako, nors mes šian die užbaigę sunkų darbą pergyvenome džiaugsmą, tačiau ir tokią dieną neužmirštame savo kovos draugų, delto ir atvykome juos atlankyti. Be to, kalbėtojas visų vardu pasižadėjo ginti tiek puo vidujinių, tiek nuo išorinių priešų iškovotąją Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Po prakalbos buvo sugriežtas tautos himnas ir vėliau, griežiant orkestrui, visi susirinkusieji išsiskirstė.

Vakarop mokyklos viršininkas lietuvių klubo salėse («Metropol») suruošė mokiniams atsisveikinimo pietus, kuriuose dalyvavo p. ministeris Endziulaitis, pil. aps. d-to direktorius Jakobas, kanaun. J. Tumas, polic. referentas p. Janušonis, Kauno m. ir aps. v-kas p. Morkus, ministerijos juriskonsultas p. Norgelavičius, politinės polic. v-kas, visi lektoriai ir šiaip daug vid. reik. m-jos ir Kauno policijos valdininkų.

Užkandžiaujant ir Birštono vandenį bei obuolinių vyną girkšnojanč (pietūs be svaigiųjų gėrimų) buvo pasakyta daug širdingų ir karštų kalbų. Ponas ministeris ilgesne kalba palietė policijos uždavinius ir pašaukimą, apibūdindamas svetimų valstybių policijas. Baigdamas savo kalbą, priminė, kad policijos uždavinys — tai valstybėje tvarkos palaikymas, nes jei ūkininkas sėja, tad jis tikisi ir pauti, o jei jis nesitikės pauti, tad savaime aišku, kad ir nesės.

O kad sėtų ir pautų, žodžiu, kad krašte būtų tvarka, kiltų jo kultūra ir piliečių gerovė ir kad piliečiai jaustųsi nuo pagedusiojo elemento apsaugojami, reikalinga, kad būtų kultūringa iššmokslinkta policija, kuriuo tikslu ji ir buvo leidžiama mokyti.

Be to, priminė, kad visumet ir visur atsimintų, jog ne piliečiai yra policijos egzistencijai, bet atvirkščiai — policija piliečių aptarnavimui. Kalbą palydėjo garsus mokinių ir svečių «valiol...»

Pil. aps. d-to d-rius trumpa, bet karšta kalba linkėjo grįžus į tarnybos vietas aukštai nešti policijos garbės vėliavą, visumet ir visur, pasirodyti atsakančiais savo pašaukimui valdininkais ir tarnybą statyti pirmą vieton, pirma savo asmeninių reikalų, nes taip elgdami užsipelny-

sią tikro policijos valdininko vardą ir būsią savo viršininkų ir visuomenės gerbiami. Pasakytam pritardami, mokiniai sušuko garsingą «valio». Norgelavičius savo turininga kalba abiturientus pavadino agitatoriais, tik ne šiandienine prasme, partijų agitatoriais, bet teisės, teisėtumo ir valstybingumo skelbėjais, linkėdamas ta linkme ir toliau nenuilstamai dirbti, kad piliečiams tatau įskiepijus. Lektorių vardu kalbėjo p. pulkininkas Vimeris, linkėdamas įgytąsias žinias nepamiršti, bet dar jas papildyti, užrašus ir vadovėlius nenumesti, bet laikas nuo laiko juos pavartyti.

Dar vienam kitam išsitarus, kiek ilgesne kalba kreipėsi mokyklos v-kas į svečius ir mokinius, pirmiesiems nušviesdamas mokyklos ir mokinių sunkias mokymosi sąlygas ir mokiniams primindamas, kad tarnyboje būtų blaivūs, dori, klusnūs, drausmingi džentelmenai ir kultūringi valdininkai, kad nesuteptų mokyklos, policijos ir dėvimojo mūdiro garbės. Į visas kalbas atsakė vienas mokinyš, dėkodamas vyriausybei už suteiktą galimumą lankyti mokyklą, mokyklos v-kui už auklėjimą ir p. p. lektoriams už suteiktąsias mokslo žinias.

Atlikus paskutinį tradicinį patikrinimą ir sugiedojus tautos himną p. ministeris, atsisveikindamas, linkėjo visiems laimingos kloties tolimesnėje tarnyboje.

Svečiams išsiskirstant, mokiniai įteikė p. ministeriui, pil. aps. d-to d-riui, policijos referentui, mokyklos v-kui ir visiems p. p. lektoriams bendras IV laidos fotografijas.

Tuo visos iškilmės ir baigėsi. Mokiniai, kupini džiaugsmo, dalydamiesi įspūdžiais išsiskirstė ir išsivaikščiojo savo gimines, pažįstamus ir draugus aplankyti, pasidalyti su jais savo džiaugsmu.

Žingsnis po žingsnio, bet vis įkandin sekame savo kultūringuosius kaimynus ir, gal, dar kelias panašias policijos valdininkų laidas išleidę, jei pilnai ir nasusilyginsime su savo kaimynais, bet jau nebūsime ir atsilikėliais. Kiekvienas pilietis, kad ir nuošaliai stovėdamas, tačiau nedvejodamas pasakys, kad policijos sutvarkyme yra padarytas didelis darbas, palyginus jį su praėjusiais metais.

Reikia tikėtis, kad ir ši laida neapvils vyriausybės pageidavimų ir savo darbais nepažeims, bet atvirkščiai, pakels policijos garbę ir jos vardą visuomenės akyse.

Tad naujai laidai pradėdant darbą belieka palinkėti, kad pritaikydama įgytąsias mokykloje žinias, sėkmingai dirbtų tėvynės ir visuomenės labui.

M.

Policija ir policijos tarnautojai

(Svarbesniosios mintys, pasakytos dr. Prehn'o, atidarant aukštesniąją policijos mokyklą Jenoje).

Policijos žinios apima visas gyvenimo sritis ir vargiai besurastumė tokia, kurios jos neliestų. Tikrasis policijos tarnautojas turi nusimanyti visais gyvenimo dalykais, nes kitaip jis negalės tinkamai atlikti savo profesijos pareigų.

Policijos uždavinių sudėtingumą ir jos profesijos atsakomumą geriausiai rodo policijos padalinimas. Ji dalinasi: apsaugos policija—palaikyti viešąją tvarką, saugoti žmonių nepavojumą ir ramumą, kaip kriminalinė policija—sekti nusikaltimus ir nusižengimus, ir administracinė policija, kuri dar, be to, dalinasi svertimšalių policija, vandens ir šiaip kelių policija, padarumo, sveikatos ir t. t.

Policijos mokslai yra: baudžiamoji teisė, baudžiamasis procesas, policinė administracinė teisė ir visa eilė atitinkamų antraeilių dalykų ir įstatymų. Be to, policijos tarnautojas yra reikalingas ir valstybinio bei pilietinio išsilavinimo. Bet ir pedagogika, psichologija, psichiatrija ir medicina su savo įvairiausiomis šakomis ir gamtos mokslai, kaip chemija, fizika, taip pat policijos tarnautojui yra reikalinga pažinti. Tiksliai kovai su nusikaltimais, ypačiais tokiais, kaip įsilaužimas, dokumentų suklastavimas ir pinigų dirbimas, policijos tarnautojams yra reikalinga ir kitų žinių turėti. Tos žinios, tai yra mokėjimas fotografuoti, pėdsakus apsaugoti, nusimanyti taikyti daktiloskopija ir kitos kriminalistikos žinios.

Prie šių dienų gyvenimo sąlygų policijos tarnautojas turi būti susipažinęs ne vien su kriminalistika, kriminaline statistika, bet jis turi nusimanyti ir apie statybos techniką, lyties dorą, seksualinę patologiją ir t. t.

Pagaliau, policijos tarnautojas dar turi būti ir karo atžvilgiu tinkamas.

Bet ne vien aukštesnieji policijos tarnautojai privalo būti pagrindiniai išsilavinę ir savo profesijai tikę. Eiliniai policijos tarnautojai turi daugumą tų kvalifikacijų turėti. Nes esant tik viršininkui gerai išmokslintam ir nusimanančiam sociologiniais, psichologiniais ir šalies ūkio reikalais, o eiliniam policininkui neturint reikalingų žinių, policijos veikimas nepasiektų savo tikslo, ir visas policijos darbas būtų trukdomas.

Visa valdžia pareina iš žmonių — yra pagrindinė šių laikų valstybės santvarkos žymė. Valstybės valdžią prieš didelę gyventojų masę atstovauja policijos tarnautojai. Aišku, kad tokiems aukštesniams uždaviniams yra reikalinga daug žinių turėti. Reikia gerai mokėti valstybinę kalbą, nusimanyti apie įvairias profesijas, apsiėjimą su žmonėmis, pažinti prekybos ir susisiektimo svarbesnius papročius, žinoti kaip atrodo vekselis, čekas, mokėti komercinės korespondencijos, buhalterijos ir t. t.; žinoti so-

cialinio apdraudimo pagrindus, įstatymus darbo srity, pažinti kaimo gyvenimo sąlygas ir t. t., norint atitikti savo uždaviniams.

Neturėdamas reikalingų žinių, policijos tarnautojas bus įveiktas kovoje su nusikaltėliais, nes kiekvienas nusikaltėlis dažnai yra savo srities specialistas. Sėkmingai kovai su jais taip pat yra reikalingi ir policininkai specialistai. Užtat didelių miestų kriminalinė policija jau nuo senai pradėjo apsirūpinti specialistais nusikaltėlius sekti, ir tai davė ir tebeduoda gerų rezultatų. Kiek sunkiau yra tuo atžvilgiu mažesniuose miestuose, nes nepakanka specialistų policijos tarnautojų. Todėl mažesnių miestų policijos tarnautojai ypačiai turi turėti daug specialinių žinių, kad užkirtus kelią nusikaltimams augti.

Policininkas yra reikalingas gero fizinio išsilavinimo, ne vien, kad gražiai rikiuotėje atrodytų, bet, reikalui esant, galėtų panaudoti savo fizinę pajėgą neklusniems suvaldyti.

Bet ir moralinė policijos tarnautojo kokybė turi būti aukšta ir nesutepta. Jis neturi būti paperkamas, kiekvienu atveju turi pavyzdingai suprasti ir eiti savo tarnybos pareigas.

Deja, vis dažniau atsitinka, kad įvairių laipsnių policijos tarnautojai nusikalsta. Patenka tokie tarnybos nusikaltimai viešumon, žmonės stebisi, kad pašauktieji teisę saugoti, sugundyti, nuriedėjo į bedugnę... Tačiau taip galvodami, jie sau neišaiškina tai, kad šiais laikais menka policijos tarnautojo medžiaginė būklė dažnai būna priežastis nusikalsti tarnybai, kad tokie nusikaltimai turi būti ir švelniau kvalifikuojami.

Dėlto valdininkų atstovybės pakartotinai reikalauja duoti policijos tarnautojams tokį atlyginimą, kuris padarytų juos nepriklausomus nuo pinigų ir laisvus ekonomiškai. Geresnis atlyginimas betgi bus tik tada pasiektas, kuomet paruošiamasis lavinimas bendrai pagerės.

Gera policija yra naudinga visiems gyventojų sluoksniams. Policijos laikymo reikalamas daromos išlaidos yra tai palūkanų nešas kapitalas, nes ramus ir tvarkingas gyvenimas duoda galimumo šalies kapitalui tarpti. Šiuo atžvilgiu gerą pavyzdį rodas visai vokiečių valstybei Hamburgo miestas, kurio miesto policijos tarnautojai yra geriau apmokami ir gauna net dovanų (iš pirklių ect.) už uolų tarnybos pareigų ėjimą.

Tikrai reikia pasakyti, kad policijos tarnautojo profesija yra iš visų profesijų sunkiausia; ji reikalauja kiekvienu laiku būti dar pasiruošusiam ir savo gyvybe rizikuoti. Todėl ir policijos tarnautojo išsilavinimas turi būti visiškai pagrindinis, kad jis tikrai galėtų veikti žmonių naudai.

Deja, policijos tarnautojų išsilavinimas lig šiol nebuvo pakankamas nei fiziniu, nei specialiniu atžvilgiu. Ir anksčiau prieš karą, karo metu ir dar nepersenai, į policijos tarnautojus

buvo imami žmonės, kurie iš viso jokio profesionalinio išsilavinimo nebuvo gavę. Atvirai reikia pasakyti, kad tie imami asmenys nebuvo geriausi nė gambiausi. Tai buvo vis daugiau mažiau palaužtos egzistencijos žmonės, kuriems nevyko gyvenime ir kurie, policijoje vietos ieškodami, tikėjosi čia daugiau laimėsia. Kai gabesni ir tinkamesni policijos vietoms užimti ėjo į pašta, geležinkelius tarnauti, ten jie turėdavo stojamuosius ypatingus egzaminus laikyti, tuo tarpu, pasirenkantiems policijos tarnautojo profesiją panašių reikalavimų nebuvo statoma. Puskarininkas be jokių egzaminų būdavo priimamas policininku; jis pakeisdavo tik rūbus, šiaip gi būdavo, galima sakyti, visai nesupažindintas su policijos tarnautojo teisėmis ir pareigomis.

Ir taip buvo ne vien su žemesniaisiais policijos tarnautojais, bet ir su aukštesniaisiais. Radosi daug teisininkų, kurie ieškojo laimės policijos profesijoje, kurią jie iš pat pradžių laikė neišvengiamu blogumu ir prie kurios neturėdavo jokio patraukimo.

Šito viso sėkmė buvo bloga policija, kuri pati tvirtai nežinojo savo kompetencijos ir nesidomėjo savo profesija, delto pati buvo piliečių nemėgiama, nes savo darbais dažnai duodavo progos piliečiams apsivilti.

Ypatingam policijos tarnautojų išmokslinimui Vokietijoje yra nedaug tepadaręta. Tiesa, po daugelio nusiskundimų ir reikalavimų dar prieš karą buvo steigiamos tam tikros policijos mokyklos, kurios iš pradžių buvo privatinės. Kottbuse buvo pirmoji, o Duesseldorf'e buvo svarbiausioji policijos mokykla. Bet tų mokyklų trūkumas, kurs atsiliepė ir policijos tarnautojams, buvo tas, kad policijos specialybės žinojimas ligi šių dienų dar neišaugo į policijos mokslą.

Yra būtino reikalo pagilinti atskiros policijos žinojimo šakas, reikia įvesti policijos moksliskas studijas, tuomet, gal būt, galima būtų šią svarbiausią administracijos sritį taip pagerinti, kad policija tikrai sugebėtų atlikti savo uždavinius, kad žmonės pasitikės policijos tarnautojais ir visi teisių laužytojai bijos kompetentingo valstybės autoriteto. Tuomet ir kova su nusikaltimais bus daug tikslesnė.

Labai platūs ir be galo sunkūs yra policijos mokyklos uždaviniai, ir ypačiai yra sunku, kad trūksta policijos mokykloms tinkamų mokytojų. Nes tik tas tinka policijos mokyklos mokytoju būti, kurs, turėdamas taurią pasižymėjusią moralumu gyvenimo pasaulėžvalgą bus dar ir geras pedagogas suaugusiems. Policijos mokyklos mokiniai nėra vaikai, bet suaugę įvairių gyventojų sluoksnių ir įvairaus išsilavinimo vyrai. Taigi, jiems turi būti taikomi ir kiti pedagogikos metodai, nei vaikams, nei anų laikų kariuomenės naujokams. Be to, policijos mokyklos mokytojas turi turėti plačių teorinių žinių ne vien iš atskirų dėstymo

šakų, bet ir visų kitų giminingų sričių. Mokytojas neturi daryti klaidos visas smulkmenas dėstyti, nes mokiniai turi perimti tik esmės dalykus, kad, pasirėmę tuo bendru išmokslinimu, galėtų orientuotis nežinomuose ir naujuose įstatymuose. Pagaliau, policijos mokyklos mokytojas turi turėti ilgų metų prityrimo; viena teorija čia ne tik nepadės, bet gali dar pakenkti.

Policijos mokykla, turėdama tokių mokytojų, tikrai gali paruošti gerų praktiškai ir teoretiškai išmokslintų policijos tarnautojų. Bet ir policijos mokyklą išėję neturi atsisakyti toliau lavintis, neturi tenkintis jau turimomis žiniomis. Policijos tarnyba susiduria gyvenime su vis naujais įstatymais, su naujais mokslo rezultatais, pagaliau, ir su naujomis nusikaltimų rūšimis. Todel policijos tarnautojas niekada negali turėti pakankamai žinių, gyvai neseckdamas gyvenimo, nuolat nesilavindamas.

Ilgėsniam laikui išėjus yra ne tik pageidaujama, bet, kopiant aukščiau, reikalinga panaujinti savo žinias ir naujų pasisemti — iš naujo stoti į policijos mokyklą, žinoma, aukštesniąją. Aukštesnioji policijos mokykla duoda pagrindų spręsti daugumą policijos veikimo klausimų, lengvinti policijos tarnybos našą.

J. Ž-kaš

V-tas apskričių viršininkų suvažiavimas

Šių metų birželio 22 — 23 dieną vidaus reikalų ministerijos rūmuose įvyko V-tas apskričių viršininkų suvažiavimas. Dalyvavo visi (20) apskričių viršininkai.

Suvažiavimą atidarė birželio 22 d. 9 val. vidaus reikalų ministeris p. Endziulaitis, trumpa kalba sveikindamas suvažiavimo dalyvius; jam pirmininkavo piliečių apsaugos departamento direktorius p. Jakobas.

Buvo svarstyta visa eilė klausimų, liečiančių ne tik policiją, bet ir kitas sritis, savivaldybes, apskričių atstatymo komisijas, darbo inspektorius ir sveikatos bei socialės apsaugos priežiūrą.

Piliečių apsaugos departamento direktorius skaitė referatą apie apskričių viršininkų santykius su savivaldybių ir kitais vietos administracijos organais. Išleistame pirmojo vidaus reikalų ministerio p. Stašinsko cirkulare yra pažymėta, kad apskrities viršininkas veikia kontakte su visais kitų ministerijų valdininkais. Einant savivaldybių įstatymo pakeitimu, apskričių viršininkai tapo drauge ir apskričių valdybų pirmininkais. Kiti vidaus reikalų ministerijos įstaigų vietos valdininkai jiems tiesioginiai nepriklauso ir veikia savistoviai. Tai daro valstybei daug žalos. Todėl vidaus reikalų ministerio pareidymu gegužės mėn. buvo sušaukta komisija iš piliečių apsaugos, savivaldybių ir svei-

katos departamento direktorių, vyriausio technikos inspektoriaus, vyriausio darbo inspektoriaus, administracijos referento, Kauno miesto ir apskrities viršininko ir Vilkaviškio apskrities viršininko pasitarti dėl koordinavimo vietos atstovų veikimo. Šioji komisija priėjo išvados, kad vidaus reikalų ministerijos vietos valdininkus būtinai reikalinga pavesti tiesioginei apskrities viršininko žiniai. Šios komisijos išvada apskričių viršininkų suvažiavimas vienbalsiai pritarė ir išreiškė pageidavimų apskričių viršininkų ir vidaus reikalų ministerijos vietos valdininkų santykius tvarkyti sekančiais dėsniais:

1. Apskričių gydytojai, darbo inspektoriai ir apskrities technikai pavedami tiesioginei apskrities viršininko žiniai.

2. Visas susirašinėjimas su centro vyriausiais organais turi būti vedamas tik per apskrities viršininko raštinę.

3. Apskričių gydytojai, darbo inspektoriai, ar apskrities technikai, aptarnaujantys kelias apskritis, tiesioginiai priklauso tam apskrities viršininkui, kurio apskrityje yra jų būstinė.

4. Aprūpinti ūkio atžvilgiu vietos valdininkus tarpininkauja apskrities viršininkas.

5. Apskričių viršininkai patys nustato darbo tvarką, vietos atstovų raštinių sujungimo būdą ir paskirsto susirašinėjimą su suinteresuotais asmenimis.

6. Apskričių gydytojai, darbo inspektoriai ir apskričių technikai veikia savo vardu, kaip specialistai, tiesioginiai priklausdami apskričių viršininkų ir eidami jų nurodymais.

7. Tarnybos atžvilgiu apskričių viršininkai v. r. m. vietos valdininkus atestuoja perkėlimo, paleidimo iš tarnybos ir kitais klausimais.

Kauno miesto ir apskrities viršininkas darė pranešimą apie išieškojimą iš piliečių valstybės mokesčių. Gyvenantieji toli nuo iždinių piliečiai dauguma atvejų nesistengia laiku įnešti mokesnį įždan, nes jiems tenkagaišti daug laiko ir daryti daug išlaidų. Iš tokių piliečių policija privalo valstybinius mokesčius prievartos keliu išieškoti. Taip pat miesto pirkčiai bei pramonininkai nesistengia laiku įmokėti valstybinius mokesčius vien dėl mažos baudos, nes, leisdami tuos pinigus apyvartoti, gauna daug didesnių nuošimčių. Tokius reiškinius pašalinti prieita išvados, kad yra būtino reikalo padidinti pabaudos nuošimtį, o gyvenantiems toliau nuo iždinių piliečiams mokesčius taip sutvarkyti, kad jie galėtų bendrai per seniūnus bei valsčių viršaičius visi sykiu įnešti į valstybės įždą.

Policijos referentas kalbėjo apie pakeitimą natūra policijai išduodamo apmunderavimo pinigais. Tas klausimas buvo keliamas jau pereinamųjų metų apskričių viršininkų suvažiavime ir iš dalies jau įgyvendinamas, būtent: šiais metais visiems policijos tarnautojams bus išduota tik viršutinė medžiaga, kitiems priedams pirkti bus išduoti pinigai. Ateinančiais metais manoma išduoti visiems policijos valdininkams pinigais,

o policininkams viršutinę medžiagą natūra, kitus gi priedus pinigais.

Einant išdirbtomis taisyklėmis, numatoma tolimesniai naudojimui tinkamus valdiškus arklius ir jų pakinkymus perleisti policijos tarnautojų nuosavybėn, kurie tarnyboje turi teisės arkliais naudotis. Arklių laikymui, atsižvelgiant į faktinę padėtį, bus skiriamos atatinkamos sumos pinigais. Naujiems arkliams ir jų pakinkymams įgyti bus duodama avanso iš valstybės lėšų.

Etapų ir persiuntimo reikalu referavo Kauno miesto ir apskrities viršininkas, daugiau liesdamas Kauno apskr. Esant mažam policijos tarnautojų etatui, nėra galimumo, lydinti areštuotus, prisilaikyti instrukcijose nustatytos tvarkos. Tai duoda progos areštuotiems pabėgti. Šį reikalą sutvarkyti būtų reikalinga leisti geležinkeliais kursuoti areštuotiems skirtus vagonus o tolimesnėse nuo geležkelių vietose steigti palydovų komandas. Be togeistina padidinti arešto namų tarnautojų skaičių, kad pastarieji galėtų patys lydėti kalinius į teismą, ar tardytoją, ir tuo pačiu paliuosuoti policiją nuo šių, ne jos srities, pareigų.

Apie sienos apsaugą referavo piliečių apsaugos departamento direktorius. Dabartiniu metu yra ruošiamas naujas policijos sutvarkymo projektas. Iš padarytų apskričių viršininkų pranešimų paaiškėjo, kad pasienių gyventojai nesutinka laisvu noru išnuomoti pasienio policijos tarnautojams butus, o gyvendami atskirai po vieną, jie labai demoralizuojasi. Todel reikalinga remontuoti esančius Vokietijos pasieny paliktus rusų laikų kordonų trobesius ir, kiek vėliau, naujų statyti Latvijos pasienyje, kad policijos tarnautojai galėtų būti būreliais.

Kalbėdamas apie kovą su nusikaltimais departamento direktorius ragino dėti visas pastangas kovai su nusikaltėliais, žadėdamas be ko kita už tarnybinius pasižymėjimus ir piniginių dovanų.

Kriminalinės policijos viršininkas pranešė, kad stambesnių nusikaltimų esą išaiškinama iki 90%, o smulkesniųjų išaiškinama daug mažiau. Svarbiausia to priežastis—kriminalinė ir viešoji policija neturi pakankamai susisiekimo priemonių. Be to iš apskričių viršininkų pranešimų paaiškėjo, kad viešoji ir kriminalinė policija dar nėra ganėtinai susipažinus su kriminaline taktika.

Policijos aprūpinimo butu, kuru, šviesa ir arklių išlaikymo klausimu referavo savivaldybių departamento direktorius. Einant «Milicijos įstatymo» § 4 savivaldybės turi aprūpinti policiją butu, kuru ir šviesa ir duoti arkliams pašarą. Pereitųjų metų pabaigoje ir šių pradžioje savivaldybės atsidūrė blogoje finansinėje padėtyje ir neįstengė šios prievolės atlikti. Todel pagerinti savivaldybių finansinę būklę valstybės paskyru si 1 600 000 litų, iš kurių jos ir užlaiko policiją. Kadangi toks laikymas savivaldybių nėra vienodai išmokamas, ir atsiskaitymo atžvilgiu yra nepatogus, tai suvažiavimas išreiškė pageidavi-

mą, šią prievolę nuo savivaldybių nuimti ir paskirtą pašalpoms sumą mokėti policijos tarnautojams kaip priedą prie pagrindinės algos. Kadangi šiais metais jau nėra galimumo šį dėsni įgyvendinti, nes didesnė dalis pašalpoms skirtų sumų jau savivaldybėms išdalinta, suvažiavimas išreiskė pageidavimą, kad bent ateinančiais metais tai būtų padaryta ir policija ūkio atžvilgiu būtų visai atskirta nuo savivaldybių. Savivaldybių departamento vyr. revizorius darė pranešimą apie gyventojų prirašymą. Dabar valsčių viršaičiai vedą gyventojų sąrašus. Tie sąrašai esą netikslius. 1922 metais savivaldybių departamentas buvo paruošęs gyventojų prirašymui knygų pavyzdį ir tuo reikalu instrukcijos projektą. Tačiau įvesti tokį gyventojų prirašymą reikalinga daug lėšų ir susyk tai nėra galima.

Savivaldybių departamento biudžeto referentas pranešė apie savivaldybių sąmatų ruošimą ir jų vykdymą. Departamentas tuo reikalu yra išleides instrukcijas, bet savivaldybės jų labai prisilaiko. Buvo kreipiamas apskričių viršininkų dėmesys į tai, kad sąmatos būtų sustatomos kuomet tikslingiausiai ir tinkamu laiku paruošiamos.

Savivaldybių departamento administracijos referentas kalbėjo apie žyginius arklius ir pastotes. Šiais metais yra seimo priimtas ir paskelbtas žyginių arklių ir pastočių įstatymas, kuriuo einant, natūralių pareigų principas pakeičiamas piniginiu, steigiant atatinamuose punktuose žyginių arklių stotis. Stotis steigti ir jas laikyti šių metų valstybės sąmatoje pašalpų savivaldybėms nėra numatyta, ir todėl tą įstatymą šiais metais įvykinti nėra galimumo. Iš apskričių viršininkų pranešimų paaiškėjo, kad kai kuriuose valsčiuose panaši tvarka jau įvesta.

Savivaldybių departamento kovai su gaisrais referentas darė pranešimą apie gaisrus Lietuvoje. Jis supažindino suvažiavimo dalyvius ruošiamomis gaisro instrukcijomis gaisrininkams ir policijos tarnautojams.

Kelių klausimu pranešė savivaldybių departamento administracijos referentas. Lietuvoje blogiausi yra Suvalkijos keliai. 1923 metais savivaldybių departamentas buvo susaukęs komisiją aptarti klausimą kelių taisyti samdant žmones už pinigus. Apskaičiuota, kad pataisyti 5.000 kilom. vieškelio (apie pusę visų Lietuvos vieškelių) būtų reikalinga apie 90 000.000 litų. Todėl dėl lėšų stokos tai įgyvendinti greitu laiku nėra galimumo. Referentas prašė pasiūlyti savivaldybėms pasvarstyti tą klausimą vietoje. Pranešimą papildė vyr. technikos inspektorius nurodydamas, kad inspekcija dedanti visų pastangų kelių taisyti. Tuo reikalu yra išleistos atatinamos instrukcijos. Tačiau didžiausią rolę lošia gyventojų apsilaidimas. Iš apskričių viršininkų pranešimų paaiškėjo, kad sąryšį su pasikartojančiais «Vieškeliams ir paprastiems keliams taisyti ir laikyti taisyklių» pakeitimais, gyventojai atsidūrė keblioje padėtyje ir nustojo

kelius taisyti. Be to, kai kurios savivaldybės visai negavo iš valdžios miško tiltams statyti.

Vyriausias technikos inspektorius pranešė ir apie apskričių atstatymo komisijų darbuotę. Komisijų uždavinys tvarkyti civilinę statybą ir prižiūrėti valstybės trobesius. Buvo dedamos pastangos, kad visi miestai ir miesteliai nustatytų savo planus, jei ne geometrinius, tai nors eskizinius. Bet iki šiam laikui tik trečdalis tepristatė. Atstatymo komisijoms reikėtų užsiimti nedegamų namų bei tiltų propaganda. Tokie trobesiai ilgai stovi, nebijo ugnies ir nedaug brangesni už medinius. Tuo pačiu yra taupomas miškas.

Bedarbės reikalu išsitarė vyriausias darbo inspektorius. Bedarbių klausimas Lietuvoje iki šiam laikui buvo mažai žinomas. Bedarbių atsiradimas yra normalus dalykas. Konkuruoti su užsieniu nėra galimumo. Emigracija yra silpna. Tuo tarpu žmonių daugėja. Prieš karą daugiausiai emigruodavo Amerikon.

Šis klausimas kiek plačiau iškilo pereinamais metais. Buvo greitomis suorganizuoti bedarbiams viešieji darbai. Darbas buvo blogai prižiūrimas. Bedarbių skaičių dar didino sveikatos, apsigyvenusieji Lietuvoje nuo 1918 m. Reikėtų tuo reikalu susirūpinti. Ateity reikalinga pirma organizuoti viešus darbus, o vėliau priimti bedarbius, bet ne taip, kaip įvyko pereinamais metais, kad pirmiau rinko bedarbius, o vėliau rūpinosi suteikti jiems darbo.

Sveikatos ir socialės apsaugos klausimu pranešė sveikatos departamento direktorius. Pažvelgus į butus, pastebime kaip dažnai juose neužlaikoma net sveikatos minimumo reikavimų. Iš čia daugiausiai kyla ligų priežastys. Kaimuose daugiausiai serga džiova. Ten pagrindinių sanitarinių taisyklių nesilaiko. Nėra įsteigta pakankamo barakų skaičiaus, kuriuose galima būtų izoliuoti sergančius limpamomis ligomis. Ypatingo dėmesio privalo kreipti apskričių gydytojai ir policija į teikiamus maisto ir gėrimo produktus. Be to reikalinga prižiūrėti oro švarumą, vandenį, kapines ir t. t. Tos pareigos uždėdamos visų pirma apskričių gydytojams, kaip instruktoriams, o prižiūrėjimo atžvilgiu policijai ir savivaldybei.

Kretingos apskrities viršininkas iškėlė klausimą dėl paskyrimo tam tikrų lėšų apskričių viršininkų reprezentacijos reikalam. Estijoje ir Latvijoje tokios lėšos apskričių viršininkams yra skiriamos; pirmoje valstybėje—be atsiskaitymo, antroje — su atsiskaitymu.

Baigiant suvažiavimą, pirmininkas pranešė, kad policijos tarnautojų lavinimui greitu laiku bus įsteigti trumpalaikiai kursai prie aukštesnės policijos mokyklos, pirmiau miestų ir apskričių viršininkų padėjėjams ir vadams, vėliau nuovadų viršininkams.

Baigus suvažiavimo dienotvarkę, vakare Lietuvos klube buvo suruoštos vaišės. Jose dalyvavo ministeris pirmininkas p. Petrulis,

vidaus reikalų ministeris p. Endziulaitis, žemės ūkio ministeris p. Krupavičius, vidaus reikalų ministerijos aukštesnieji valdininkai ir suvažiavimo dalyviai. Vyravo gera nuotaika ir pasiryžimas energingai dirbti.

Gamtos mokslų parama moderninei kriminalistikai

(Sekant prof. dr. A. Brūning, Berlyne)

Nusikaltėlių «brolija» naujesniaisiais laikais žymiai pakilo. Ji ypačiai gerbia žinomąjį oblasį «Laisvas kelias visiems gabiems». Galima paabejoti, ar protingi žmonės nusmuko į nusikaltėlius, ar nusikaltėlis išmoko naudotis naujųjų laikų laimėjimais. Pastaroji nuomonė, tur būt, yra tikresnė, nes dabar yra nemaža laikraščių, ypačiai sensacijas mėgstančių dienraščių, kurie labai plačiai rašo apie visus nusikaltimus ir nusikaltėlių gučrumus. Šitas rašymas laikraščiuose iš vienos pusės nevieną silpnąvėlį pastūmėjo į nusižengimus, o iš kitos pusės yra tai savos rūšies mokykla visiems kitiems nusikaltėliams. Dabar jau, tur būt, bus dingę tie laikai, kada nusikaltėlis kirviapenčią smogdavo į savo aukos kiaušą ir paskui kruviną kirvį palikdavo kaip savo atsilankymo vizitinę kortelę. Modernus kriminalistas ieško mažesnių duomenų ir yra išmokęs ieškant nusikaltėlio naudotis jautriomis gamtos mokslų priemonėmis. Čia jam padeda šitų sričių ekspertai specialistai. Tačiau jau šičia reikalinga pabrėžti, kad kriminalistas, tirdamas įvykio vietą arba patį įvykį turi bent bendrais bruožais pažinti modernuosius tardymo metodus, nes be to jis negali surasti ir apsaugoti svarbiausių įrodymų, kurie yra reikalingi ekspertui.

Iš gamtininkų, kurie padeda kriminalistui, jau iš senovės yra žinomi teismo gydytojai. Nes jie dažniausiai jau nusikaltimo vietoje pasako kas yra svarbiausia apie nužudymą būdą arba eigą. Čia, žinoma, negalima kalbėti vien apie gydytojo darbo sritį, bet reikalinga aptarti ir jam giminingus uždavinius chemiko ir mikroskopiko, kad kriminalistas valdininkas žinotų kuriais klausimais atskirais atsitikimais jis privalo kreiptis į žinovus ekspertus.

Chemiškoji tardymų pusė, tiesa, beveik visada įvairi, yra, tur būt, pati svarbiausia. Jau iš senų laikų chemikai yra pavadama susekti nuodus kūno organizme arba maisto gaminiuose. Dažnai tik chemiko pagalba galima piktadarybę susekti. Todel kriminalistas turi pasirūpinti, kad tiriamieji daiktai būtų teisingai įpakuoti ir kuo greičiausiai pasiųsti žinovui ištirti. Pavyzdžiui, jei užnuodintus valgius įvyniotume į laikraščių popierių ir siųstume paštu, arba, jei mėsos gabalus siųstume tirti tada, kada jie yra jau visai supuvę, tai būtų

visai netikslus elgimasis su svarbia įrodymo medžiaga. Tą patį reikia pasakyti dėl siuntimo lavono dalių emaliuotuose induose, nes pastarieji gali suteikti nuodų tiriamajai medžiagai. Stiklinės, šaukštai, skysčių likučiai ir įvairios rūšies įpakavimai, kurie yra randami nusikaltimo vietoje ir kuriuose gali būti nuodų pėdsakų, turi būti gerai ištirti. Ypačiai svarbus yra vėmalas, nes šiuo keliu žmogaus kūnas dažnai pasiliuosuoja nuo didesnės nuodų dalies, o likusi virškinimo organuose nuodų dalis paprastai labai greitai paplinta po visą kūną, kad paskui tiriant lavono dalis visai negalima rasti nuodų pėdsakų, kurie duotų galimumo tikrai spręsti. Taip pat ir apvemtus drabužius ir kitus daiktus reikia siųsti, nes jie gali duoti labai gerų žymių apie nuodų rūšį.

Šalia nuodų suradimo, chemiškas tyrimas įvairių valgomų daiktų gali turėti labai didelės reikšmės, kada reikia pažinti vogtus daiktus, kurie gali padėti susekti vagį. Kiek atskirais atsitikimais šis galimumas gali būti išnaudotas, iš anksto sunku pasakyti. Kiekvieną kartą tai turi išspręsti žinovas. Nes dažnai tam tikri priemaišai ir suteršimai duoda galimumo pažinti vogtąjį maistą.

Chemišku būdu galima taip pat ištirti ir tų asmenų tvirtinimus, kurie sakosi tam tikru laiku, pavyzdžiui, nusikaltimo metu buvę labai pasigėrę. Šiuo atveju tuojau po suėmimo reikia suimtojo išmatas ir šlapumą atskiruose uždaruose induose laikyti mažiausia 24 val. ir siųsti žinovui. Po didelio girtavimo abiejuose induose dar po 24 valandų bus daug alkoholio, kuris iš kūno išėjo nesunaudotas. Kadangi virš 95% alkoholio žmogaus kūne perdegą, tai galima iš rastojo kiekio spręsti apie suvartotąjį kiekį. Iš kitos pusės galima patirti girtumo tikrumą, susekus išgertojo gėralo kiekį ir jo alkoholinį stiprumą.

Glaudžiausiai su chemija yra susijęs ir kraujo tyrimas. Čia pirmiausia yra svarbu, ar yra pralieto kraujo, ar ne? Šią klausimą sprendžiama chemiškai arba dar greičiau spektroskopškai. Pastarajam užtenka mažos lazdelytės sukrekęjusio kraujo, kurio paprasta akimi beveik nematyti. Rezultatas yra visiškai vienoks.

Toliau yra svarbi kraujo suteršimų forma: ar jis čirškė (linkmė!), ar lašėjo, ar liejosi. Reikia gerai ištirti tą daiktą, ant kurio yra išlietas kraujas. Nuo kalkiuotų sienų ir dažytų daiktų kraują reikia tuojau nuimti ir pasiųsti ištirimui, nes čia jis chemiškai taip atsimaitytu, kad vėliau jo esimą galima būtų tik labai sunkiai susekti. Iš kraujo taip pat galima patirti ir nuodų įėjimą dujomis. Įrodžius kraujo esimą, galima taip pat susekti ar tai yra žmogaus, ar gyvulio kraujas ir net kokio gyvulio. Biologiškas kraujo tyrinėjimas dabar yra tiek išsibūlėjęs, kad jam pakanka visai nedidelio kraujo kiekio. Tačiau metodai identifikuoti

tam tikro asmens kraują dar nėra tiek toli išvystyti, kad būtų galima jų duomenimis naudotis kriminalistikoje. Šis metodas yra toks, kad jis tik pusę atvejų gali duoti vienokių teigiamų rezultatų. Galop reikia pabrėžti, kad sparnuočių kraujas skiriasi nuo gyvulių kraujo ir paukščių vogimas dažnai šiuo būdu gali būti išaiškintas.

Šalia chemijos naujoji kriminalistika labai plačiai naudojasi mikroskopu, tiesa, dažnai sykiu su chemija.

Grynai mikroskopišku keliu galima susekti spermos (sėklos) plėtmus drabužiuose, kurie vaidina didelį vaidmenį prie žagininimų ir vaikų tvirkinimo. Bet ir čia chemija gali padėti, patvirtindama mikroskopiškus duomenis. Panašiai yra su išmatų tyrimu.

Toliau, mikroskopas mums padeda tirti plaukus, pažinti, ar tai žmogaus, ar gyvulio plaukas, ar jis sava dėka yra iškritęs, ar išrautas, nukirptas, ar nenukirptas. Plaukų tyrimas gali mums pasakyti, ar tai vyro, ar moteries plaukas, kai kada,—ar tas plaukas buvo sveikas, ar ligotas, kurioje kūno dalyje jis augo, ar jis yra tam tikro asmens. Bet paskutinis klausimas gali būti teigiamai išspręstas tik esant ypatingai geroms sąlygoms, kada mes turime pakankamai medžiagos sulyginti. Be to, čia gali vaidinti vaidmenį apystovos, kurių iš anksto negalima numatyti. Sulyginimui reikalingus plaukus reikia iš įtartojo asmens visada išrauti. Nukirptieji plaukai, neturėdami šaknų, kurios turi didesnės svarbos tyrimui, yra visai mažai naudingi. Plaukai, kurie yra prilipę prie kruvinų žudymo įrankių, gali išduoti savo sugadinimu mušimo jėgą ir kelis kartus buvo mušama.

Svarbu yra taip pat mikroskopiškai ištirti įtariamojo pirštų nagus ir panages. Nagus reikia trumpai nukirpti, neliečiant gyvuonies, kiekvieną atskirai įpakuoti ir pažymėti. Prie jų gali būti kraujo ir mažų medžiagos krislelių, kurie susekimui gali būti labai naudingi. Jau ne kartą prie plėšiko nagų buvo rasta aukos rūbų krislelių. Rūbų medžiagos nuotrupos gali padėti susekti vagis, jei mes jų randame prie perliptų tvorų, įlįstų langų ir t. t. Toliau, jos gali įrodyti, kad nusikaltimo vietoje rastieji daiktai, peiliai, portsigarai, kišeninės šukos su šepčiais ir kiti kišeniuje nešiojami daiktai buvo nešiojami įtartojo kišeniuose. Medžiagos nuotrupos turi pirminės svarbos darant kriminalo ieškojimą. Todel joms turi būti kreipiama ypatingo dėmesio. Jos yra tuomi naudingos — nusikaltėliui pragaištingos,—kad yra mažos ir lengvai kur nors pasilieka nusikaltimo liudytojais. Budri kriminalisto akis privalo jas pamatyti.

Panašių vedamųjų elementų, kaip medžiagos nuotrupos, yra prie batų. Prie jų padų prilimpa purvai gatvių, kuriomis nusikaltėlis vaikščiojo. Laimingais atvejais tie purvai gali prilipti

sluoksniais, iš kurių galima įspėti tam tikrą kelią. Pavyzdžiui, žalios balų žolės, šliužų likučiai parodo drėgną kelią, pav.: lanka, ar upės krantų. Kas vaikščiojo anglių vietose, tam prilipo anglių prie kojų, kas ateina nuo lentpiuvės, tas turi drožlių ir t. t. Didelių miestų gatvėse guli daug smulkaus kokso, kuris prilimpa prie padų. Taip pat ir tarp padų ir viršutinės odos dažnai laikosi sudžiuvusių dulkių, kuriose batas buvo įklimpęs. Tuo būdu iš apsiavimo galima be ko kita spręsti kokių keliu įtariamasis yra ejęs, ypačiai, jei tai buvo kaimo kelias. Šitas dalykas yra svarbus norint apkaltinti arba išteisinti.

Jau senai yra pripažinta, kad pėdų įspaudos turi labai didelės kriminalinės vertės. Tiesa, dabar jos yra dažnokai užmiršamos. Dabar plačiai vartojamos guminės kirkos ir guminiai puspadžiai labai palengvina šitą nusikaltėlių sekimo darbą, tik reikalinga jas nufotografuoti. Dažnai jos būna neužginčijamas įrodymas.

Toliau, sekti padeda nusikaltimo vietoje palikti rūbai, kurie priima savininko namuose esamų dulkių ar kitokiu būdu pasižymi tam tikros vietos ženklais. Pavyzdžiui, šaltkalvio rūbus galima pažinti iš geležies ar misingio atraukimo, arba grėžimo drožlelių prie jų. Vienas, išplėšęs piniginę spintą, buvo susektas, nes viduje spintos buvę pelenai prilipo prie jo rankovių. Mikroskopas labai patarnauja tiriant įrankius ir daiktų atskilimus, ypačiai tiriant jų buvimą drauge. Dažnai čia yra galima atsakyti į klausimus naudojantis mikrochemišku būdu—ar prie kurio nors įrankio nėra prilipusių tam tikrų metalų, ar jų lydinių pėdsakų, ypatingų lakų, stiklionių kito, ar degtos plytos,—žodžiu, dalelių įvairiausių pašalinių kūnų, kurie galėjo prilipti prie įrankio nusikaltimąjį darbą dirbant. Prie piūklo galima rasti dalelių perpiauto medžio, o prie peilio galima rasti perpiautos odos ar audimo medžiagos. Šešėlio pėdsako išnaudojimas yra jau iš senai žinomas. Bet jis dažnai pasilieka tik prie didesnių įrankių su plačiais ašmenimis, pavyzd., kirvis. Tačiau šičia reikalinga dar pabrėžti, jog mikroskopiškas ir mikrofotografiškas metodas labai patarnauja tiriant ir daug mažesnius sužalojimus. Mikroskopas mums parodo, ar metalų sužalojimas yra šviežias, ar pasenėjęs ir nuo oro įtakos atsimainęs.

Gamtininkas gali labai daug padėti kriminalistui tirti visokių rūšių ginklų sužeidimų sritį. Čia pirmiausia galima išspręsti, ar įvykio vietoje rastas tuščias patronas yra iššautas iš tam tikro ginklo, ar ne. Kai kada galima nustatyti ginklo rūšį net iš patrono mikroskopiškų sužalojimų. Iš ginklo galima pažinti, ar iš jo buvo nesenai šauta, ar ne. Jei yra vis rečiau pasitaikęs špulnis revolveris, tai galima nustatyti kaip dažnai iš jojo buvo šaudoma. Šalia tuščio patrono svarbų vaidmenį vaidina šoviny, rastas sužeistojo kūne. Mikroskopiškas

kulkos tirinėjimas duoda galimumo tikrai nustatyti, iš kokio ginklo ji buvo iššauta. Kulkos sugadinimai gali parodyti, kad ji yra atsimušusi į tam tikrus daiktus. Mikroskopiškai galima nustatyti, ar kulka yra perėjusi per medį, ar ne.

Kai kada prie savizudybių pasitaiko rasti ginklo tūtoje audinių ir mėsos dalelių, kurios įtūtą pakliūva drauge su oru, kada po iššovimo jis vėl greitai į tuščią vietą įsitraukia. Mikroskopiškai galima pažinti rūbuose per kurią pusę kulka yra įėjusi, per kurią išėjusi. Iš čia yra aiškiai matyti, kaip daug galima patirti iš patrono gilzos, šovinio, ginklo ir įšovimo vietos. Bet čia yra būtina sąlyga: visus daiktus reikia kaip jie yra perduoti į žinovo rankas! Šiuomi turi pasirūpinti kriminalininkas valdininkas. Jo ypatingas uždavinys yra neleisti, kad prieš tyrimą iš to ginklo būtų šaudoma, būtų keičiama šaunamoji medžiaga. Nereikia duoti ginklo žiūrėti ginklų taisytojams, kol jo neištyrė moksliskas tyrinėtojas.

Mokslisko kriminalistikos techniko darbo sritis daug vietos užima dokumentų ir rašto suklavimų susekimas. Čia eina išvien chemija, mikroskopija ir fotografija, norėdamos nusikaltimą išaiškinti. Kas iš šitų trijų čia daugiau nujėgia—sunku pasakyti. Tačiau jų visų svarba yra labai didelė. Šito darbo sritis yra taip plati, kad šiame rašinyje apie ją galima tik bendrais bruožais kalbėti. Mikroskopas ir mikrochemija parodo dvejopo rašalo vartojimą ir įbraizymus spaudiniuose. Rašto ženklų susikirtimas leidžia pažinti ar turimas rašinys yra padarytas vienu užsimojimu, ar dalimis. Popieriaus sulaužymas leidžia taip pat tikrai spręsti. Išskutimai yra matomi per mikroskopą, o rašalą naikinančios medžiagos vartojimas reiškiasi rūgščia reakcija, naudojant mėlynąjį lakmuso popierių. Ultravioletinės šviesos naudojimas, rodos, duoda visai didelių galimų susekti suklavimus. Tačiau galutinai apie šitą procesą ką nors pasakyti kol kas būtų kiek per anksti. Čia mes dar galime paminėti chemišką būdą šalinti rašalo kleksus arba fotografijos keliu nuo jų pasiliuosuoti.

Rašomosios mašinos raštą šiandie lengvai galima mikroskopo pagalba analizuoti ir jo detalių surasti. Dažnai galima pažinti ir paprastu bei chemišku paišeliu rašytus raštus. Juos ištrynus, galima fotografavimo būdu vėl parodyti. Ir antspaudų suklavimą dažnai galima susekti.

Visai suklavtuoti dokumentai turi ir suklavtuotą parašą, ir suklavtuotus išleidžiamuosius numerius ir antspaudas. Mikroskopas paprastai greit parodo, jog dokumentas yra suklavtuotas. Žinoma, sunkiau yra surasti kas tą suklavimą yra padaręs.

Pastaraisiais laikais dažnai įvyksta pašto vagysčių, kurias padaro iš dalies patys pašto valdininkai, o iš dalies publika. Mikroskopo ir chemijos pagalba galima susekti ar lais-

buvo neteisėtai atplėštas, ar ne. Antspauda ant atplėšto voko dangtelio parodo, ar tai buvo padaryta prieš laiško štempeliavimą ar po to pašto įstaigoje, o panaudotieji klijai išduoda kaltininką ar atatinamą įstaigą. Panašiai yra ir su atlipinta ir vėl prilipinta lako antspauda, jei vagis yra panaudojęs savo laką. Nors visos pašto antspaudos iš viršaus išrodo taip viena kitai panašios, tačiau mikroskopas padeda jas atskirti. Dažnai yra priėmimo štempeliai padaromi neįskaitomi, tačiau, beveik visada pavyksta prašalintąsias antspaudos dalis išsifruoti.

Įvertintų laiškų vogimą ir su tuo surištus suklavimus ir kitas gudrybes galima susekti ir nusikaltusius valdininkus nubausti. Publika čia vaidina tą vaidmenį, kad ji dažnai skundžiasi toks ar toks pašto pakietas esąs apvogtas, o iš tikrųjų pats apvogimas yra tikrai melagingas, arba įvyktas prieš atiduodant pašto įstaigai. Tačiau tikslus ištyrimas beveik visada padeda šitas pašto vagystes susekti.

Panašiai yra su vagystėmis geležinkelių susisiekiame.

Žodžiu, gamtos mokslininkas gali labai daug padėti sunkiems kriminalisto uždaviniams. Kokiu būdu jis tai gali atlikti—jojo paties sumanumo dalykas.

Šito straipsnio išvadžiojimai turėjo vieną vyriausį tikslą: kreipti ypatingo kriminalistų dėmesio tam, kad tiriamieji daiktai, nebylūs įvykio liudytojai, kuriuos tiksliai apdirbant galima kaip ir prakalbinti, turi būti nepaliesti ir nesugadinti perduodami į gamtininko eksperto rankas.

V. G—s

Kainų viešumo reikalu

Vaikščiojant po mūsų Kauną ir kitus Lietuvos miestus kiekvienam krinta į akis vienas svarbus dalykas, kurio užsieniuose visai nepamatyti. Tai yra parduodamųjų prekių kainų «slaptingumas». Vaikščiokime Laisvės alėja, atsidurkime rinkose, užėikime į krautuves, restoranus, kavines, į amatininkų dirbtuves ir visas kitas viešo patarnavimo įstaigas, — retai kur pamatysime aiškiai įskaitomai sužymėtas prekių ir patarnavimų kainas. Visame Kaune yra tik keletas, ar keliolika krautuvų, kurios parduodamoms prekėms lenguose turi viešai ir švari aiškiai įskaitomai surašytas kainas. Languose daugumoje vietų yra prigrūsta įvairiausių dalykų, tačiau jų kainas įskaityti reikia arba mikroskopo, arba atspėjimo uoslės. Pasidairydamas į krautuvų langus ir užėidamas į viešo patarnavimo įmones, noroms nenoroms, turi pripažinti, jog čia yra lyvo tvčia vengiamia kainų viešumo.

Šitas kainų viešumo vengimas, be abejo, turi savo priežasčių, ir nevisai padorių priežasčių. Nesusiprantant patiems prekybininkams ir patarnautojams, tenka juos iš šalies ispėti. Nes kainų neviešumas ir to viešumo vengimas yra arba nedovanotino apsileidimo padarinys, arba piktos valios apsireiškimas. Ir pirmoji, ir antroji priežastis turi būti šalinama. Pirmiausia publikos, o paskui ir visų dorųjų prekybininkų naudai... Pirkėjai ir vartotojai, matydami prekių kainas, lengvai gali rasti, kur jiems yra patogiau pirkti. Dabar ne visiems yra patogų eiti paeiliui į kiekvieną krautuvę ir nemandagaus pardavėjo (kokių pas mus yra dar didelė dauguma) prašyti prekes rodyti ir jų kainas pasakoti. Negalėdami visose krautuvėse išsiklausti, dažnai jie yra priversti pirkti pirmoje įstaigoje ir daug permokėti. Pačioje Laisvės alėjoje dabar kainos dažnai įvairuoja net iki 15–20 %!

Antras kainų neviešumo blogumas yra tai vis dar neišnykęs daugelio mūsų pardavėjų «užprašymo» ir «nuderėjimo» dėsnis. Paklausus išrinktos prekės kainos, pardavėjas, paprastai šiame reikale jau gerai įgudęs asmuo, pirmiau savo tiriančia akimi peržvelgia pirkiką ir jo kišenių, kiek jis tai iš paviršiaus gali mokėti. Tik tada jis jau drąsiai savo prekės kainą pasako. Čia nuolat yra taikomas mastas: kiek šis pirkėjas gali už tą prekę mokėti?.. Jei jisai nėra didelis prekės žinovas, ką pardavėjas greitai pastebi, ir švariau apsirėdęs, tai iš jo galima net dvigubai užprašyti, — užmokės. O jei kiek raukysis — bus galima nuleisti. Šita derybų mada mums visiems yra gerai žinoma. Ji labai blogai atestuoja tuos mūsų pardavėjus, kurie bijo savo prekių kainas išstatyti visiems pirkikams prieinamoje vietoje.

Krinta į akis ir beveik visų mūsų kavinių bei restoranų kainų «slaptینگumas». Valgydamas žmogus, jei nenori kiekvieno kąsnio kainos klausyti, dažnai visai nežinau už kiek čia suvalgei, kiek iš tavęs pereikalaus užmokėti, nes nematyti nei bendrų kainoraščių, nei kainų atskiriems dalykams. Del šito nekartą tenka turėti daug nesmagumo ir su patarnautojais ginčytis.

Akivaizdoje šitų nepatogumų ir publikos naudojimo galimumų piliečių apsaugai tenka rūpintis saugoti ir piliečių kišeniinius interesus, tenka reikalauti, kad prekybos ir patarnavimo įstaigos atsisakytų nuo savo blogos ir neeuropietiškos tradicijos slėpti kainas nuo viešumo ir jas kiekvienam klientui skyrium nustatinėti. Šiuo reikalu pas mus yra išleista kai kuriuose miestuose privalomų įsakymų, kurie, tiesa, labai uoliai yra vykdomi.

Kauno miesto ir apskrities viršininkas yra išleidęs tokį privalomą įsakymą, ligšiol neatmainytą, 1922 m. rugsėjo 22 d. Tas įsakymas savo 1, 2 ir 6 §§ aiškiai įsako:

«Kauno miesto magazinuose, krautuvėse ir visose kitos rūšies pardavinėjimo ar viešo patarnavimo įstaigose visos laikomos pardavimui prekės, daiktai ar patarnavimai kiekvienu laiku privalo būti įkainuoti.

Kiekvienos prekės ar daikto kaina privalo būti įskaitomai užrašyta ant tam tikros kortelės, kuri yra prisegama, prilipdoma, ar pridodama prie prekės pavyzdžio, o viešo patarnavimo kaina iškabinta matomoje vietoje.

Nepildantieji šio įsakymo bus baudžiami administratyviu būdu iki 5000 auks. arba iki vieno mėnesio arešto (Mil. įst. § 26)».

Šitokio įsakymo prasmė yra labai trumpa ir aiški. Visose kultūringose valstybėse net nepastovios valiutos metu kainos visada yra languose taip aiškiai išstatytos, kad praeidamas jas be jokių akinių lengvai gali pamatyti ir palyginti. Kainos žymi taip pat visas prekes, paroduodamas rinkoje: vaisius, daržoves, ūkio produktus ir t. t. Pardavinėjimą šitaip tvarkant, mažiau kyla nesusipratimų, mažiau vaidų ir mažiau prigavimų. Tai yra daug naudingiau ne tik patiems pirkėjams, tvarkos saugotojams, bet lygiai ir teisingiems pardavėjams. Deja, dar ne visi mūsų pardavėjai šitą dalyką gerai supranta. Yra Kaune keliolika, kurie ne tiek įsakymu verčiami, kiek padorumu ir savo biznio reikalu vaduodamiesi, gana gražiai savo prekes viešai įkainuotas rodo. Jie yra jau moderniški biznieriai, jie moka savo reikalą suprasti. O nesuprantančius reikia atitinkamais įsakymais raginti, kad ir jie natsilikytų.

Šitas kainų viešo išstatymo dėsnis yra, rodos, toks aiškus, toks kiekvienam kultūringam žmogui suprantamas, kad del jo jokių principinių ginčų būti negali. Reikėtų tikrai jį visoje Lietuvoje vienodai ir vienaip taikyti, o jojo vykinimą uoliau prižiūrėti.

Reikmenų kainos dabar pas mus yra lyg paslaptینگumo skraiste dengiamos. Iš spaudos apie jas maža ir tik retai ką patiriame. Mums yra lengviau žinoti kiek svaras duonos arba mėsos kainuoja Paryžiuje ar Berlyne, negu Kaune. Nes tenai miesto magistratai, susitarę su atitinkamomis įstaigomis, paprastai reikalingiausių maisto gaminių kainas nustato ir viešai per spaudą jas paskelbia. Todel tenai duona arba mėsa yra pardavinėjama maždaug viena kaina visame didžiuliame mieste, tenai jų kainą nuolat gali žinoti ir visi tie žmonės, kurie patys neina sau maisto gaminių pirkti.

Lietuvoje del prekybos rinkų neįpratimo reiklaunotis laikraščiuose, dažnai visai negalima žinoti, kur tokių ar kitokių prekių galima nusipirkti. O kai nėra žinomos dar jų kainos, tai mūsų prekybos skirtumas su užsienių prekyba pasirodo labai didelis, žinoma, mūsų ne-naudai.

Todel prekybos įstatymų ribose mums reikia būtinai reikalauti, kad prekių kainų «slėpiamas» kuo greičiausiai išnyktų. Įmdama naujai kultūringai gyventi, Lietuva pirmiausia turi pradėti tinkamiau tvarkyti savo prekybą. Kainų viešumas ramiu metu yra pirmutinė sąlyga geroms mūsų prekybos tradicijoms kurtis.

V — t u k a s

Jonas Smilutis arba ką pavardės reiškia

(Feljetono vietoj.)

„Sakykite kaip sau norite, o aš vistiek palieku savo nuomonės: žmonių pavardės šį tą reiškia!“, tvirtino vienas barzdotas ponas, dėdamas ant stalo „Laisvėje“ pusiau nugertą bokalą juodo alaus. „Jau pats kirtis pavardei duoda aiškaus antspalvio. Imkime, pavyzdžiui, tokių lietuviškų pavardžių: Kardelis, Karvelis, Baronas, Šilingas... Jas galime bent dvejais kirčiuoti, galime sakyti (taip kai kuriomis tarmėmis yra sakoma!) Kárdelis, Kárvelis, Báronas, Šílingas; galime sakyti Kárdélis, Karvélis, Šílingas, Barónas. Kirtis šių pavardžių reikšmę labai pakeičia. Sakysime, Kárdelis reiškia aukštą, laibą, kumtelėjusią, linkstančiais keliais žmogystą, kurios eiseną vadiname „žirgt... žirgt...“, — visai iš lėto, — lyg tai būtų ilgakojis garnys, lankose varlių besižvalgydamas, — o Kárdélis, yra tik mažas, šaltas, plieno ginklas.

Kárvelis yra tas, kuris ką nors arba į ką nors velia, sakysime į karą (kaip karvedis yra vyriausias karo vadas), o Karvélis nieko nevelia, bet yra labai mėgiamas ir malonus paukštelis.

Šilingą kirtis ir gi lengvai atmaino. Jei sakome „Šílingas“, tai mūsų galvoje, tuojau kyla mintis apie pinigą. O išgirdę „Šílingą“, mes galvojame apie gražius pušynus, apie smiltingą žemę, — žodžiu apie daug šilų.

Todel, tamsta, nesistebėk, tęsė savo įrodinėjimus barzdotasai ponas, kad ir Smilučio pavardė šį tą reiškia ir jo giminei ne dovanai yra duota...

Barzdototojo kompanjonas, jaunas beūsis ponaitis, vėl pripildė nugertus stiklus ir, ausis išpūtes, klausė toliau. Barzdila užsidūmė sau storą cigarą, išdžiūvusią ranka paglostė savo apžilusią barzdą, pasidairė aplinkui ir prislinkęs arčiau, pradėjo pasakoti.

„Smilutis nevisados buvo toks nelaimingas, kaip dabar. Buvo laikai, kada jis pats savo pavarde gėrėjosi, o jojo pažįstamieji į jos prasmę visai nesigilino. Bet tie laikai nejučiomis, lyg Nemuno tirštimuotas vanduo į jūras, marias nusirito, erdvių platybėse kaip dūmai išnyko. Smilutis tada nežinojo ką jojo pavardė reiškia...“

Lepiai jį augino motinė, tėvas beržo košele tik retkarčiais pavaišindavo. Vikrus buvo Smilučių vaikas pradžios mokykloje, gabus pramuštagalvis gimnazijos suoluose. „Jis toli nužengs, sakydavo pažįstamieji, jei mirtis arba kalėjimas jojo nesu-

laikys“. Tur būt jie prijautė, ar jojo pavardės reikšmę suprato?...“

Dvidešimtuosius savo amžiaus metus bevažiudamas, Smilučių Jonelis pateko į triukšmingą Berlyno miestą. Tėvai davė pinigų, kad vaikas Berlyno mokslus išeitų ir pats garbingas tapęs, visą giminę iškeltų, garbės laurais Smilučių pavardę papuoštų. Gal būt, taip būtų ir buvę, jei Jonas nebūtų buvęs Smilutis...

Guvus vaikiną greitai Berlyną išvaikščiojo, iš „Laimėjimo“ kuoro*) jo vos apimamą didumą apžiūrėjo. Didžiulis miestas iš sykiio Joną kiek slėgė. Čia jis pajuto kokia maža dulkė yra vienas žmogus tokioje didelėje namų jūroje, kurioje gyvenimas devyniais kunkulais verčiasi. Tačiau pirmasis įspūdis greitai atslūgo. Jonas Smilutis pamatė, kad berlyniečiai yra tokie pat žmonės, kaip ir jis, o savo miesto didumo jie visai nepaiso...

Vieną rudens vakarą, Jonas išėjo geriau pažinti miestą. Pamažu vaikščiojo jisai išdidžiaja Berlyno Liepų alėja, stebėjosi publikos tirštumu, prekybos languose išstatytą prabangą ir kitais civilizacijos laimėjimais. Dumdamas kartų papirosą, priėjo prie Paryžiaus aikštės ir Brandenburgo vartų. Sustojęs pažiopsoti. Čia tuojau priėjo prie jo mandagus ponaitis ir paprašė savo cigarui ugnies.

Užsidegęs cigarą, nepažįstamas ponaitis, labai atsiprašinėdamas, paklausė, ar Jonas nežino, kur čia esą geriausieji Berlyno kabaretai, kur esą „Nackttaenze“.

Nors Jonas jau pusėtinai vokiškai mokėjo, tačiau nelabai suprato kokie yra tie „nakties šokiai“.

— O, jie yra labai įdomūs, pasiskubino Jono abejojimus išblaškyti anas nepažįstamas berlynietis. Visa tenai yra neblogiau kaip rojuje, kuriame mūsų pirmieji tėvai gyveno. Kai dabar mūsų žemėje rojus nėra, labai verta šitą čia atgaivintą rojų pamatyti. Jei nori, aš tamstą galiu nuvesti, — tikrai tamsta visą savo amžių džiaugsiesi ir niekada nesigailėsi, skubinosi įtikinti berlynietis.

— Aš pats susirasiu, atrėžė Jonas, — man šitų patarnavimų nereikia...

Įkyrus berlynietis atsitraukė. Bet Jono smalsumas nuo to tik padidėjo.

— Rojus... nakties šokiai, — vis tai įdomūs dalykai, — reikėtų pažiūrėti, mąstė sau vienas, bet nežinojo kur eiti. Ilgai negalvodamas sėdo į automobilį ir pašnibždomis šoferiui pasakė:

„Ins Paradies der Nachtänze“.

Iš sykiio šoferis šito gerai nesuprato ir dvejodamas paklausė: „Kantstrasse?“

Smilutis jam drąsiai atsakė: „ja!“ ir automobilis greitai nudūzgė lygiomis Berlyno gatvėmis. Žinoma, Berlyno gatvės ne tokios, kaip Kauno, — nors raičiokis ar kaip mažas čiuzinė! — atsikvėpė barzdila ir gurktelėjo porą gurkšnių alaus.

— O kaip buvo toliau? — klausė jojo kompanjonas beūsis.

— Turėk kantrybės, viską tamstai papasakosiu, — ūsus nusišluostęs tarė barzdila. Jonas Smi-

*) Laimėjimo kuoras ir stovyla yra Berlyno viduryje, paliai Reichstaga.

lutis išlipo iš automobilio gana tamsokoje vietoje. Jį pasitiko koks tai pusamžis vyras ir lyg seną pažįstamą per kiemą įvedė pirmiausiai į mažą kambarėlį. Veidrodinės slenos ir lubos, minkšti baldai ir įvairios gėlės rodė savo prabangą. Stora pudruota moteris švenkščiančiu balsu Jono paklausė ko jis norįs matyti ir tuojau pasakė kainas. Tada vokiečių markė kasdien krito, tai ji, iš kalbos pažinusi svetimtautį, pasakė, kad jis galįs mokėti ir doleriais, svarais arba šveicarų frankais,— tai būsią ne milijonais, o tik dešimtimis. Jonas pasakė, norįs pamatyti rojų ir nakties šokius. Švenkštuolė jam pasakė, jog pamatymas kainuojąs labai pigiai,—tik 25 dolerius, kuriuos kiekvienas svečias, eidamas rojaus žiūrėti, privalo iš anksto užsimokėti.

Jonas jau buvo nusigandęs šios didelės sumos ir norėjo išeiti. Bet čia atsirado prie durų du tvirti vyrai, kuriuodu už išleidimą iš jo pareikalavo po 5 dolerius. Jonas norėjo priešintis, kelti triukšmą, tačiau jo „angelai sargai“ jį tuojau įtikino, kad tai tik bergždžias darbas, tuščios pastangos. Noroms nenoroms turėjo ryžtis eiti rojaus pažiūrėti.

Padavęs 25 dolerius, žiūrėjo kas bus toliau. Storulė atidarė duris ir tamsiais koridoriais jį navedė į didesnę salę. Salė buvo silpnai apšviesta. Kedėse sėdėjo keliolika vyrų, daugiausia jau apsenusių storų ištvirtėlių. Priešais neva estradoje šokinėjo ir visaip vaipėsi dvi beveik nuogos moterys. Viena buvo jau apysenė, o kita, matyt, dar tik jauna mergina. Žiūrovai, į jas įbedę savo akis, norėjo „viską“ matyti. Bet to „visko“ gerai nematydami, raukėsi ir savo pagurklių štarangomis reišė didelio nepasitenkinimo.

Jonas atsisėdo prie atskiro stalelio. Visas paraudo, kaip vėžys, pykdamas, kad čia už 25 dolerius labai prastą rojų parodo. Tuojau prie jo priėjo viena „laumė“ ir paklausė ką ponas geria. Jonas nenorėjo nieko gerti. Tačiau „laumė“ jį tuojau pradėjo įtikinėti, kad čia kiekvienas svečias būtinai turi gerti sekto, šampano, ar bent likerio. Smilutis sutiko su likeriu. „Laumė“ tuojau atsiėmė likerio bonką su dviem stikleliais ir pati į abudu pripylė. Pradėjo girkšnoti, kad ir į „sceną“ nebuvo kada žiūrėti. O svečių vis daugėjo ir daugėjo. „Scenoje“ pasirodė dar naujų „žmogystų“. Linksma Smilutis jau buvo visai apimęs ir savo išmestuosis doleriais užmiršęs. Tik staiga šurpas perėjo visą „gražią draugiją“: „Kriminalpolizei“...

Trys „svečiai“ išsiėmė savo „medalius“ ir pasiskubino duris užstoti. Tuo tarpu iš lauko skubiai įsiveržė visos būrys žaliosios policijos.

Kilo didelis triukšmas. Pasų revizija, areštavimas, svečių keiksmas, išsikalbinėjimai... Niekas negelbil Kanto gatvėje stovi dideli prekiniai automobiliai, į kuriuos policija kviečia visus svečius ir šeimininkus sėsti. Sėsti—nesėsti, o lipti reikia...

Gatvėje policininkų būrys laiko apsupęs krūvą įvairiausių žmonių. Vieni kalba vokiškai, kiti rusiškai, treči ispaniškai, kiti vėl japoniškai ir visomis Dievo leistomis kalbomis. O kieti kaip uola policininkai neklauso jų meldimų, neklauso ai-

manavimų, bet rengiasi vesti į policijos prezidiumą. Mat, tą naktį Berlyno policija kai kuriose gatvėse darė savo „racijas“, slaptųjų rojų ieškojo. Kas į jos rankas netvarkoje pakliuvo, tas šią naktį visą gyvenimą atsimins“...

Barzdila vėl gurkstelėjo alaus ir skubiai dirstelėjo į savo laikrodį.

O kad jį kur galas, — turiu skubintis!—pareiškė atsistodamas. Apie Smilutį Joną aš tamstai baigsiu pasakoti kitą kartą. Su juo buvo įdomesnių nuotykių ne tik Berlyne, bet ir mūsų Kaune. Policijai jis padarė daug sunkaus darbo...

(B. d.)

D. Siemaška

Gaisro instrukcija policijos tarnautojams

Projektas

(Tęsinys, žiūr. „Policijos“ 5 Nr.)

d) Ugniagesių komandų taisyklės ir policijos santykiai su jomis.

§ 30.

Gaisrus gesinti ir eiti kitas pareigas, turinčias bendra su gaisrininkų tarnyba, miestuose ir miesteliuose miesto valdyba laiko laisvai samdomą ugniagesių komandą, susidedančią iš prityrusio ugniagesių mistro, viršilos, vyresniųjų ir jaunesniųjų puskarininkų ir eilinių ugniagesių. Apskrities teisėmis valdomuose miestuose, jei yra kelios įvairių rūšių ugniagesių komandos, be ugniagesių mistro, miesto valdyba gali laikyti ugniagesių majorą, kuris gaisro metu yra gaisro komendantas. Visų ugniagesių komandų darbus koordinuoti, kontroliuoti kiekvienos ugniagesių komandos technikinį sugebėjimą ir eiti kitas, turinčias bendra su gaisrininkų tarnyba, pareigas, be ugniagesių majoro, Kauno miesto valdyba gali laikyti dar ir ugniagesių direktorių.

§ 31.

Visus 30 § išvardintuosius ugniagesių viršininkus skiria ir atleidžia miesto valdyba. Apskrities viršininkas turi teisės nesutikti, jei, jo nuomone, tie valdininkai yra dėl ko nors neatatinkami. Savo nesutikimą apskrities viršininkas privalo pareikšti per dvi savaites.

§ 32.

Miesto valdyba turi teisės skirstyti pačią komandos sudėtį ir gurguolę atskirais ugniagesių skyriais ir paskirti tiems skyriams atskirą stoginę.

Apie naujai įsteigtą skyrių miesto valdyba praneša apskrities viršininkui.

§ 33.

Ugniagesių komandos sudėtis ir tarnautojų algos yra nustatomos tam tikrais atitinkamais etatų sąrašais, kuriuos tvirtina savivaldybių departamentas. Miesto taryba turi teisės, esant reikalui ir lėšoms,

nuolat arba laikinai didinti komandos sudėtį, taip pat ir algas virš etatuose numatytų normų.

§ 34.

Ugniagesių komanda yra miesto valdybos žinioje. Ugniagesių tarnybos vidaus tvarkos nuolatinė priežiūra, paskirstymas tarnautojams pareigų ir gurguolės tinkamas prižiūrėjimas yra ugniagesių mistro pareiga.

§ 35.

Miesto taryba turi teisės šių taisyklių ribose išleisti tam tikrą instrukciją apie ugniagesių komandos laikymą ūkio ir administracijos atžvilgiu ir apie ugniagesiams dedamas drausmės baudas. Jei miesto taryba be ko kita nustatytų piniginių baudų apsileidusiems komandos tarnautojams, pasilikdama iš jų algos, tai gaunamosios iš to sumos privalo eiti komandos būklę gerinti.

§ 36.

Miestų ir apskričių taryboms yra duodama teisės gaisrų atžvilgiu leisti privalomų įsakymų: apie priemones nuo gaisrų apsaugoti, apie stogų, pečių ir kaminų statymą, apie jų tvarkingą priežiūrą ir laikymą, apie vietas, kur negalima daryti lengvai degamos medžiagos sandėlių ir apie sąlygas laikyti šituos daiktus, o taip pat ir priemones apsaugoti nuo pavojų, kurių kyla užsidegus ar įsiliepsnojus šviečiamiesiems aliejams.

Policija privalo žiūrėti tikslaus privalomų įsakymų vykinimo. Nepriklausomai nuo šių pareigų priežiūros, miestų valdybos gali ją pavesti ir kitiems savo įgaliotiniams, jų skaičiuje ir ugniagesių komandoms.

§ 37.

Miesto valdyba privalo apdrausti ugniagesių komandos tarnautojus nuo nelaimingų atsitikimų einant tarnybos pareigas.

§ 38.

Miesto valdyba seka, kad ugniagesių komanda visada atitiktų savo paskyrimui, kuriam tikslui ji kiek galint dažniau daro netikėtų komandos ir gurguolės tikrinimų, arklių pravažinėjimų ir prižiūri kaip komanda mokoma gaisrus gesinti.

§ 39.

Ugniagesių komanda, jos automobiliai, arkliai ir gurguolės reikmens neprivalo būti vartojami jokiems pašaliniais ne ugniagesių tarnybos darbams.

§ 40.

Iki v. r. m-ja nustatys ugniagesių viršininkams ir ugniagesiams uniformą, jie dėvi miesto tarybos nustatytą tr apskrities viršininko patvirtinta uniforma.

§ 41.

Miesto ir apskrities valdyba kasmet siunčia savivaldybių departamentui v. r. m-jos nustatyta tvarka apyskaitą apie ugniagesių komandos veikimą ir padėtį, ir tai, ką savivaldybė yra nuveikusi apsaugai nuo gaisrų patobulinti.

§ 42.

Savanorių gaisrininkų draugijos yra organizuojamos einant draugijų įstatymais.

Iki v. r. m-ja nustatys normalią ugniagesių komandoms statutą, esančios prie jų ugniagesių komandos veikia apskrities viršininko patvirtintu statutu.

§ 43.

Savanorių ugniagesių komanda privalo klausyti miesto arba apskrities tarybos ir apskrities viršininko nurodymų ir instrukcijų dėl komandos veikimo. Ji privalo kasmet siųsti miesto arba apskrities valdybai metinę savo veikimo apyskaitą.

§ 44.

Darbams gaisro metu koordinuoti miesto arba apskrities taryba gali išleisti tam tikras instrukcijas visoms esančioms toje vietoje ugniagesių komandoms.

§ 45.

Ugniagesių direktorius Kaune ir apskričių viršininkai per savo įgaliotinius turi teisės kontroliuoti technikinį kiekvienos komandos sugebėjimą ir, jei jis pasirodo nepatenkinamas, gali sumažinti jos veikimą gaisruose ir net laikinai užginti gaisrus gesinti.

§ 46.

Visos taisyklės dėl policijos priežiūros įstatymų pildymo, tvarkos ir visuomenės nuo pavojaus apsaugojimo, kaip: padėti įspėti ir sustabdyti gaisrą miškuose ir laukuose ir sergėti nuo gaisrų pavojaus miestus ir kaimus, prižiūrėti steigimą šiam dalykui reikalingų įstaigų ir pašalpos priemonių, pasilieka galioje, ir ugniagesių komandos šiuo atžvilgiu privalo padėti policijai.

§ 47.

Vietos policijos vadas, susitaręs su miesto valdyba duoda nurodymų, kuriuo laiku ir kuriose vietose galima daryti ugniagesių komandų tikrinimai, pratimai, mankštymai ne ugniagesių skyriuose.

§ 48.

Gaisro signalizacija yra daroma miesto valdybos ir policijos vado nustatytu būdu.

§ 49.

Kiekvieną tikrą ar netikrą „D e g a!“ ugniagesių komanda privalo pranešti policijai.

§ 50.

Bendroji tvarka ir ugniagesių komendantui pagalbos teikimas gaisro metu priklauso civiliams valdžios organams, būtent: policijos vadui, o kur jo nėra — nuovados viršininkui arba jo padėjėjui, kuris veikia vaduodamasis savo priklausomybės nurodymais.

Techniškasis gaisro gesinimo vykinimas priklauso ugniagesių komendantui.

§ 51.

Visos savivaldybių, savanorių, geležinkelių ir privačių ugniagesių komandos veikia ir organizuojasi savarankiškai ir lygiomis teisėmis. Gaisro metu, iki atvyks visų ugniagesių komendantas, gesinimu vadovauja pirmiausia atvykusios ugniagesių komandos ugniagesių mistras; jeigu sykiu atvyksta kelios komandos, tai tas, kieno rajone kilo gaisras, o jei tame rajone yra kelios komandos—toji, kuri techniškai yra stipresnė, o jei visos yra lygios, tai toji kurios viršininkas yra vyriausio amžiaus.

§ 52.

Vadovybė visomis ugniagesių komandomis priklauso savivaldybių ugniagesių majorui (direktoriui). Nesant savivaldybių ugniagesių majoro (direktoriaus) vadovybė gaisro gesinimu priklauso kaip nurodyta § 51.

§ 53.

Tais atvejais, kada gaisras kyla valdžios įstaigose arba namuose, kuriuose būtų valdžios turto arba visuomenės organizacija, kaip: teatras, ligoninė, kalėjimas, mokykla ir t. t. arba kai gaisras labai padidėja, apskrities viršininkas turi teisės, jeigu ras reikalinga, vadovauti visomis ugniagesių komandomis.

§ 54.

Tuose miestuose, kur ugniagesių komanda neturi prityrusių ugniagesių mistrų laikomų ir apmokamų miesto arba gaisrininkų draugijos valdybos, ir užtvirtintų apskrities viršininko, arba turi tik savanorių ugniagesių tarpe išrinktų ugniagesių mistrų, tada policijos vadas, policijos nuovados viršininkas arba jo padėjėjas turi teisės vadovauti gaisro gesinimu ir technišku atžvilgiu.

§ 55.

Visos atvykusios gaisro gesinti ugniagesių komandos, ugniagesių mistrai, privalo pasisakyti gaisro komendantui ir gauti jo įsakymus.

§ 56.

Komandų viršininkai komanduoja tik tai jiems pavesta ugniagesių komanda; jie tarp savęs ir santykiuose su gaisro komendantu, pareigas einant, yra drausmingi ugniagesių karininkai.

Visi ugniagesiai juos gerbia, vykdo įsakymus savo tiesioginių viršininkų, o svetimų viršininkų įsakymus jie vykdo tik tuomet, kada paskutiniai atsako už visas išdavas, galinčias įvykti dėl neišpildymo tiesioginio viršininko įsakymų.

§ 57.

Visi policijos tarnautojai gaisro metu privalo elgtis ramiai ir apgalvotai, nekelti nesantaikos su ugniagesiais ir laikyti juos lygiais valdininkams, einančiais savo pareigas ir daboti, kad žmonės nekludytų jiems dirbti.

§ 58.

Kai kuriose komandose esąs tvarkos skyrius gaisro metu visur padeda policijai, ir santykiai tarp policijos ir tvarkos skyriaus privalo būti tokie pat, kaip tarp policijos ir kariuomenės, atvykusios palaikyti tvarką gaisro vietoje, t. y. visus įsakymus tvarkos ugniagesių skyriui policijos viršininkas duoda per to skyriaus viršininką.

e) Policijos veikimas įvairiais kitais apsaugos nuo gaisro reikalais.

§ 59.

Ugniagesių sargybą į teatrus, cirkus ir t. t. skiria miesto valdyba, ji nustato ugniagesių skaičių ir mokesnį. Ugniagesių sargyba veikia tam tikromis miesto valdybos pagamintomis instrukcijomis.

Policija drauge su ugniagesiais apžiūri, kad visos durys jeiti ir išeiti vaidinimo metu nebūtų

užkrautos ar užrakintos ir seka, kad teatruose niekas nerūkytų.

Ištikus gaisrui teatre, cirke, kinematografe ir t. t. policijos prievolė yra imtis priemonių neleisti sumišimo publikos tarpe.

Gaisro metu policija privalo palikti savo vietoje, nepaisydama net pavojaus savo gyvybei, ir panaudoti visas savo pastangas žmones gelbėti.

§ 60.

Kilus gaisrui fabrikuose ir įstaigose, kur yra gaminami arba laikomi akcyzo daiktai, ir jei ugniagesių komandai būtinai reikia įeiti į kambarį, užantspauduotą akcyzo antspaudomis, nesant akcyzo tarnautojo, leidžiama kalbamąsias antspaudas nuimti vyresniajam ugniagesiui.

Gaisrui pasibaigus, akcyzo valdininkas, dalyvaujant policijos ir ugniagesių komandos vyresniajam, sustato aktą apie tokį antspaudų nuėmimą.

Akcyzo valdininkui į gaisro vietą neatvykus, kalbamąjį aktą sustato policija drauge su ugniagesių komendantu.

§ 61.

Policija prižiūri, kad tiksliai būtų vykdomos taisyklės šviečiamiesiems mineraliniams naftos aliejams ir jos vartojimo produktams tirti, pervežti, laikyti ir parduoti, būtent: 1) kad įrengimas ir laikymas urmo sandėlių kiekvieną atsitikimą būtų atliekamas miesto valdybai ir apskrities viršininkui leidus; 2) kad būtų prisilaikoma išleistų tam tikrų atsargumo prieš gaisrą priemonių, kaip: aplink sandėlio trobesius arba rezervuarus iš nuolaidžiosios pusės būtų sukasti pylimai, grioviai, pasodinta medžių ir t. t. ir 3) kad prekyba mažmenomis būtų atliekama miesto valdybai ir miesto policijos vadui sutikus.

§ 62.

Policija prižiūri, kad parako sandėliuose drauge su paraku nebūtų laikomi ir bendrai nebūtų įnešami: feierverkai, kapsulės, degtukai, apskritai, daiktai, pagaminti iš sprogstamojo parako ir kitokių sprogstamųjų mišinių, nafta, žibalas, lakas ir apskritai visokia lengvai degama medžiaga.

§ 63.

Policija dalyvauja komisijose tirti senus griūvančius ir gaisro atžvilgiu pavojingus trobesius. Griūvantieji trobesiai privalo būti nuodugnai apžiūrėti. Netolyginis trobesio gniužimas galima pastebėti iš sienų nukrypimo nuo pažymėtosios svambalu linijos, iš sienų įlinkimo ir plyšių jose, ir taip pat iš sijų įleistose į sieną dalyse. Plyšių didėjimas galima pastebėti nuvalius nuo sienų tinką ir užklijavus ant plyšių popieriaus juosteles.

Popieriaus juostelių plyšimas gali būti mastas, jog trobesys reikia sugriauti. Jei pakrypimas nuolat didėja, tai reikia manyti, jog trobesys sugrius. Tokiais atvejais trobesys reikia paspirti, o jei to padaryti negalima, komisija įsako jį sugriauti.

Jei yra nors mažiausių ženklų, kad trobesys netolygiai gniužta, reikia tuojau visus žmones pašalinti bent tol, kol nebus tikrai nustatytas namų stovis.

Gaisro atžvilgiu policija kreipia ypatingo dėmesio į krosnis, dūmtraukius, kopėčias, šviesai įeiti narvelius (kiemus), į įvairios rūšies skyles, įėjimus, išėjimus ir t. t. Pavojingomis gaisro atžvilgiu yra laikomos krosnys, pastatytos ant degamųjų grindų, medinės sijos, atsiremiančios į kamina, suplyšinėjęs dūmtraukys, esančios per daug arti medinių namų dalių krosnys ir kaminai, lentų sienoms apkaltieji laiptai, kurie ypačiai pavojingi gaisro metu viršutinių aukštų gyventojams. Paliktieji šviesai eiti narveliai (kiemai) yra labai pavojingi, nes jie padeda gaisrui pereiti iš vieno aukšto į kitą ir todėl privalo būti mūriniai arba nors išstinkuoti; visos angos, pavyzdž., įėjimai į pakraiges, privalo būti sandariai nedegamąja medžiaga uždaryti.

§ 64.

Esant reikalui, policija renka iš gaisrų srities šias statistikos žinias: 1) apie gaisrus ir gaisrų nuostolius, 2) apie ugniagesių komandų būklę ir priemones ją gerinti, 3) kokios ir kokiame stovyje yra mašinos ir ugniagesių įrankiai, 4) apie ugniagesių komandų narių skaičių ir t. t.

(B. d.)

A. R m.

Žemesniosios policijos mokyklos IV-os išleistuvės

Š. m. birželio 14 d. Rokišky įvyko žemesniosios policijos mokyklos IV laidos iškilmingos išleistuvės, į kurias teikėsi atvykti p. vidaus reikalų ministeris, lydimas policijos inspektorius, revizoriaus ir Kauno miesto ir apskr. viršininko. Iškilmėse taip pat dalyvavo ir aukšt. policijos mokyklos viršininkas, kuris dar prieš kelias dienas buvo atvykęs į Rokiškį dalyvauti išleidžiamuosiuose IV laidos kvotimuose.

Minėtą dieną išleistuvių iškilmės prasidėjo 10 val. Rokiškio bažnyčioje pamaldomis, kuriose dalyvavo p. ministeris, atvykusieji Kauno svečiai, Rokiškio apskr. viršininkas, vietos valdininkai bei visuomenės veikėjai ir kalbamosios mokyklos mokiniai su mokyklos viršininku prieky.

Pamaldoms pasibaigus, p. ministeris apsilankė mokykloje, kur p. ministerio pavedamas kvotimų komisijos pirmininkas Ramanauskas perskaitė aktą, paskelbdamas išlaikiusių kvotimus mokinių pavardes. Iš 46 laikusių išlaikė 42, o 4 neišlaikė.

Perskaitčius aktą, p. ministeris asmeniškai kiekvienam teikė mokyklos baigimo pažymėjimą ir pasakė karštą prakalbą, reikšdamas džiaugsmo susilaukęs išmoksintų ir tarnybai paruoštų policininkų.

Baigus aktą, mokyklos viršininkas p. Jankauskas pakvietė p. ministerį ir visus svečius į bendrus pietus su mokiniais.

Kaip ir visumet, čia pietūs buvo be svaigiųjų gėrimų, tačiau puikūs, gardūs ir sotūs.

Pietų metu buvo pasakyta daug širdingų ir karštų kalbų. Pirmas prabilo į mokinius ir svečius p. ministeris, plačiau apibūdindamas policijos, kaip tokios, užduotis, pašaukimą ir pareigas. Baigdamas ragino visus ištvermingai ir su pasišventimu eiti tarnybą, nesigailint paaukoti ir savo gyvybės tėvynės labui. Be to p. ministeris dėkojo mokyklos viršininkui už išauklėjimą ir p. p. lektoriams už pasidarytą policininkus mokslinant.

Lektorių vardu kalbėjo p. Meilus ir dekanas Labanauskas, primindamas, kad ir tarnyboje, kaip ir mokykloje dorai gyventų, gerai elgtųsi ir būtų pavyzdžiu piliečiams.

Karštu žodžiu kreipėsi į mokinius aukšt. polic. mokyklos viršininkas Ramanauskas, ragindamas visus visumet ir visur atsiminti esančius tvarkos ir piliečių nepavojumo saugotojus, aukštai nešti policijos garbės vėliavą ir jokių būdu nesutepti dėvimąjį garbingą policijos mundurą.

Be ko kita mokyklos viršininkas, perskaitė gautas sveikinimo telegramas, kurių pažymėtina buvo piliečių apsaugos departamento direktoriaus šio turinio: «Sveikinu mokyklos viršininką, mokytojus ir mokinius su kurso baigimu. Linkiu sėkmingai dirbti tėvynės labui ir policijos garbei». Telegramą mokiniai suliko entuziastingai ir palydėjo garsiu «valio».

Mokinių vardu kalbėjo vienas mokinsys, dėkodamas p. ministeriui už apsilankymą, taip pat rekšdamas gilios padėkos vyriausybei už rūpinimąsi policijos mokslinimu, sykiu dėkojo mokyklos viršininkui už auklėjimą, lektoriams už žinias ir visiems svečiams už apsilankymą ir dalyvavimą jų šventėje.

Atsisveikindamas ministeris, geriausia baigusį mokyklą policininką Presauską ir mokyklos viršininką pakėlė į vyr. policininkus, o neišlaikiusiems kvotimų suteikė teisės laikyti už metų pataisas iš neišlaikytųjų dalykų.

P. ministeriui baigus kalbėti ir įsakius atlikti paskutinį tradicinį patikrinimą, tautos himnu buvo baigti pietūs ir visos išleistuvių iškilmės.

Aukštesnieji policijos valdininkams kursai

Liepos m. 1 d. aukštesniojoje policijos mokykloje (Vėslavoje) tapo atidengti aukštesniems policijos valdininkams mėnesiniai kursai, į kuriuos susirinko visi policijos vadai ir apskr. v. k. padėjėjai.

Isteigtųjų kursų tikslas suvienodinti policijos veikimą, nes iki šiol vienu ir tuo pačiu klausimu policijos turėta įvairių nusistatymų ir samprotavimų, dėl ko negalėjęs sklandžiai eiti

darbas ir centras būdavo užverstas bereikalingu susirašinėjimu.

Kursuose bus dėstoma: valstybinė teisė, administracinė teisė, baudžiamoji teisė, baudžiamasis procesas, policijos tarnyba, specialių įstatymų aiškinimas, ginklų pažinimas bei šaudymo teorija ir, be to, kursantai bus supažindinami su jojimo taisyklėmis ir arklių priežiūra bei užlaikymu.

Lektoriai pakviesti prityrę savo srityse darbininkai.

Kursams pasibaigus, bus išeitojo mokslo ir įgytųjų žinių patikrinimas — kvotimai, po kurių visi kursantai grįš į savo tarnybos vietas.

Klaipėdos krašto valstybinės policijos darbuotės ištrauka š. m. gegužės m. 1-31 d.

Kontrabandos judėjimas Klaipėdos krašte.

Sulaukta:

1. Spirito	11540	litr.
2. Anodijos	316	»
3. Cigarų	1954	štuk.
3. Cigaretų	40937	»
5. Laivelių būrinų	4	»
6. » irklinių	3	»
7. Arklių	3	»
8. Vežimų	2	»
9. Pakinktų	3	kompl.
10. Šokolado	281	plyt.
11. Revolverių	3	štuk.
12. Motor—kuterių	2	»
13. Pinigais	14.970	lit. 50 ct.
		ir 5 am. dol.
14. Tabako	1	klg.
15. Įvairaus vyno	23	but.
16. Konjako	55	litr.
17. Įvairaus likerio	208	»
18. Kartono išdirbiniams	4	centr.
19. Apelsinų	14	klg.
20. Tinklų po 50 metr. ilgio	12	štuk.
21. Romo	22	litr.
22. Silko	6	metr.
23. Vilnonės medž.	3	»
24. Degtukų	2877	dėž.
25. Sekto	33	but.
26. Cigarilių	669	štuk.

Išduota:

1. Sienai pereiti leidimų	6665	štuk
2. Vizų	418	»

Sulaukta:

1. Už nelegalių sienos perėjimą	5
2. » kontrabandavimą	24
3. » neturėjimą dokumentų	1
4. » vagystę	1

5. » neturėjimą įvažiavimo vizos	1
6. » pabėgimą iš kalėjimo	1
7. » apgavimą	1
S u s t a t y t a p r o t o k o l ų:	
1. Už įvairius prasižengimus	38

Redakcijos atsakymai.

Sargyb. V. Ąžuolui. Pasienio policijos sargybiniai gali turėti savo revolverius ir juos viešai nešioti netarnybos metu, tik rajono viršininkui leidus.

VI. Cibavičiui. Valdininkas, ne savo noru perkeltas kiton tarnybos vieton, turi teisės gauti valstyb. tarnautojui skiriamą persikėlimo pašalpą ir del persikėlimo atsiradusių išlaidų atlyginimą.

Nuovados polic. v-ko padėjėjui. Jei teismo sprendime nėra pasakyta, kad, einant baud. st. 65 str., nubaustasis yra prašalinamas iš tarnybos, tai jis pasilieka tarnauti, bet vyriausybės nuožiūra gali būti pašalintas kaip netinkamas užimamajai vietai.

Ign. Lapieniui. Tamstos „išgamą“ gavome. Matyt, kad Tamsta plunksną moki valdyti. Tačiau „išgama“ šį kartą išėjo kiek dirbtinas ir kaip beletristiškas rašinys, kiek tendencingas. Prašytume rašyti ką nors iš policijos gyvenimo. „Išgamos“ tuo tarpu negalime sunaudoti.

Leidžia **Piliečių Apsaugos Departamentas.**
Redaktorius **Antanas Jakobas.**

Gera proga reklamuotis!..

Padidintas „Policijos“ laikraštis prima daugiau skelbimų!.. Laikraštis yra plačiai po visą Lietuvą skaitomas, todėl yra geros progos jame pasiskelbti.

Skelbimų kaina:

prieš tekstą visas puslapis — 200 litų,
 $\frac{1}{2}$ pusl. — 100 litų, $\frac{1}{4}$ pusl. — 60 litų,
 $\frac{1}{8}$ pusl. — 30 litų.

po teksto: 1 pusl.—160 litų, $\frac{1}{2}$ —80 litų,
 $\frac{1}{4}$ — 50 litų, $\frac{1}{8}$ — 25 litai.

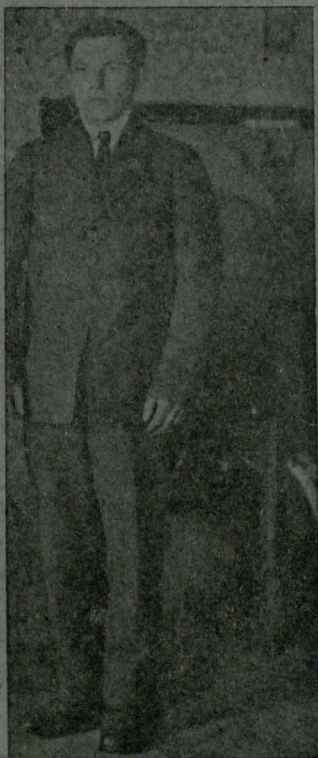
Dažniau skelbiantiems nuleidžiame $\frac{0}{0} \frac{0}{0}$!

Piliečiai!

Visi gerai žinote ir suprantate, kiek jums daro žalos ir pavojaus gyvybei žmogžudžiai, plėšikai ir vagys. Kovoti su tais piktadariais yra labai sunku. Kad ši kova būtų sėkminga, PILIEČIAI, reikalinga jūsų pagalba. Ir tik sujungus visas policijos ir jūsų jėgas, galima bus visai išnaikinti mūsų krašte tą žalingą ir visais atžvilgiais kenksmingą visuomenei elementą.

Todel sėkmingam šio darbo atlikimui kviečiu ir prašau piliečius, pagelbėti policijai suimti bei suteikti žinių, kur dabar būtų dezertyras - plėšikas

Venslovaitis Pranas,

slapyvardė Kalviškis, 27 mt. vidutinio ūgio, (160 cnt.), smulkaus kūno sudėjimo, kiek šveplas, kalba lietuviškai ir silpnai vokiškai, kilęs iš Norvaišų k. Bublelių valsč. Šakių aps.

Pranešėjai-įdavėjai bus laikomi didžiausioj paslapytyj. Slepiantieji gi — bus traukiami tieson visu įstatymų griežtumu.

BUDREVIČIUS

Kriminalinės policijos viršininkas

Kaunas, 1925-VI-25

K. Narkevičiaus ir V. Atkočiūno spaustuvė
Kaune, Maironio g-vė 14. Telef. 13-35.